श्री जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

इलामको

(मिति २०५९/१२/ मा दर्ता भएको संस्थाको पुनर्लिखित)

विनियम- २०६८

श्री जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

इलाम

(मिति २०५९/१२/   मा दर्ता भएको यस संस्थाको पुनर्लिखित)

विनियम- २०६८

प्रस्तावना :

आफ्ना साझा आवश्यकता पुरा गर्न र समान उद्देश्य भएका व्यक्तिहरुको समूह मिलेर गरिने साझ कार्य नै सहकारी भएकोले नेपालको प्रचलित सहकारी सिद्धान्त र मूल्य मान्यता अनुरुप स्वयं संगठीत भ स्थानीय व्यक्तिहरुले उत्पादन वा संकलन गर्ने स्थानीय स्रोत, साधन, सीप, ज्ञान र सूचनालाई एकत्रित ग यस सहकारीसँग आवद्ध सदस्यहरुको आवश्यकतामा आधारित आर्थिक तथा गैह्र आर्थिक क्रियाकलापह संस्थागत माध्यमबाट संचालन गरि सदस्यहरुकै आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा सांस्कृतिक विकास ग सामूहिक हितका लागि एकजुट भई स्वयं कार्यान्वयन गर्न मिति २०५९/१२/१८ मा श्री जागृ बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड, इलामको स्थापना गरी संचालन भईरहेको यस सहकारीको विनिय पुनर्लेखन गर्नुपर्ने भएकोले सहकारी ऐन, २०४८ को दफा १२ को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार उपयो गरी यसै विनियममा उल्लेखित कार्यक्षेत्र भित्र स्थायी बसोबास गर्ने यस संस्थाका सदस्यहरुको मि २०६८/६/२८ मा बसेको साधारण सभाबाट यो विनियम बनाइएको छ ।

परिच्छेद-१

१. *संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :-*

(१) यस विनियमको नाम श्री जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड, इलामको पुनर्लेखि विनियम २०६८ रहेको छ ।

(२) यो विनियम रजिष्ट्रारले स्वीकृत गरेपछि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. *संस्थाको नाम र ठेगाना :-*

यस संस्थाको नाम देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(१) संस्थाको नाम- " श्री जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड" रहनेछ । अंग्रेजीम Jagriti Multiporpose Co-Operative Society Ltd. हुनेछ ।

(२) यस संस्थाको कार्यालय इलाम जिल्ला इलाम नगरपालिका वडा नं. २ मा हुनेछ । ठेगान परिवर्तन गर्नुपर्ने भएमा समितिले निर्णय गरी परिवर्तन भएको ७ दिन भित्र दर्ता भएक कार्यालयमा जानकारी दिनुपर्नेछ ।

३. *कार्यक्षेत्र :-*

संस्थाको कार्यक्षेत्र इलाम जिल्लाको इलाम नगरपालिका क्षेत्र भित्र सीमित रहनेछ ।

४. *परिभाषा :-*

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस विनियममा-

(क) **"ऐन"** भन्नाले सहकारी ऐन २०४८ र संशोधित २०५७ लाई समेत सम्झनु पर्दछ ।

(ख) **"नियमावली"** भन्नाले सहकारी नियमावली २०४९ लाई सम्झनु पर्दछ ।

(ग) **"रजिष्ट्रार"** भन्नाले सहकारी विभागका रजिष्ट्रार वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीलाई सम्झनु पर्दछ ।

(घ) **"संस्था"** भन्नाले "श्री जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड" लाई सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) **"विनियम"** भन्नाले "श्री जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड" को विनियम २०६८ लाई सम्झनु पर्दछ ।

(च) **"सदस्य"** भन्नाले संस्थाको विनियम, नीति, नियमको पालना गर्न मन्जुर गरेका संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र स्थायी बसोबास गरेका र संस्थाको कम्तिमा एक शेयर खरिद गरी संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरिसकेका व्यक्ति वा निकायलाई सम्झनु पर्दछ ।

(छ) **"साधारण सभा"** भन्नाले प्रारम्भिक साधारण सभा, वार्षिक साधारण सभा र विशेष साधारण सभा समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) **"समिति"** भन्नाले संस्थाको संचालक समिति सम्झनु पर्दछ ।

(झ) **"लेखा तथा सुपरिवेक्षण समिति"** भन्नाले संस्थाको विनियम बमोजिम गठीत लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ञ) **"शेयर"** भन्नाले संस्थाको शेयर पूँजीको विभाजित अंशलाई जनाउँछ ।

(ट) **"शेयर प्रमाण-पत्र"** भन्नाले शेयर किन्ने व्यक्ति वा नियकालाई संस्थाबाट दिइएको निस्सालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) **"जगेडा कोष"** भन्नाले विनियम बमोजिम व्यवस्था गरिएको जगेडा कोषलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ड) **"कोष"** भन्नाले विनियम बमोजिम व्यवस्था गरिएको जगेडा कोषलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ढ) **"संचालक"** भन्नाले यस विनियम बमोजिम निर्वाचित अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा अन्य सदस्यहरु सहितका पदाधिकारीलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ण) **"उपसमिति"** भन्नाले संस्थाद्वारा यस विनियम बमोजिम कुनै निश्चित कार्य गर्नका लागि अवधि तोकी गठन गरिएको उपसमिति समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(त) **"निर्वाचन उप-समिति"** भन्नाले यस विनियम अनुसार गठन हुने संचालक समिति, लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचनको रेखदेख र व्यवस्था मिलाउने उद्देश्यले गठित निर्वाचन उप-समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(थ) **"ऋण"** भन्नाले संस्थाले विनियमको अधिनमा रही कर्जा सापटी वा ऋणको रुपमा प्राप्त गरेको वा सदस्यलाई साँवा ब्याज सहित निर्धारित समयमा फिर्ता गर्ने गरी ऋणको रुपमा प्रवाह गरेको रकमलाई सम्झनु पर्दछ ।

४. ***संस्था एक संगठित संस्था हुने :-***

(१) यो अविछिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ ।

(२) संस्थाको सबै कामकाज प्रमाणित गर्नका लागि अनुसूची-१ मा उल्लेख गरिए अनुसार आफ्नो एउटा छुट्टै चिन्ह अंकित छाप रहनेछ । यो छाप संचालक समितिबाट अधिकार प्राप्त व्यक्तिको जिम्मा रहनेछ ।

(३) संस्थाले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न र बेचविखन गर्न र अन्य कुनै प्रकारले बन्दोबस्त गर्न सक्नेछ ।

(४) संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र सो उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

(५) संस्थाको पूँजी र दायित्व संस्थाको नाममा रहेको चल/अचल सम्पत्तिसम्म मात्र सीमित रहनेछ ।

६. *"सहकारी सिद्धान्त" :-*

अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघद्वारा पारित सहकारीका सात सिद्धान्तहरुलाई सहकारी ऐन २०४८ को दफा (५) उपदफा (१) ले ऐन सरह मान्यता प्रदान गरेकोले यी सिद्धान्तहरु यस विनियम अनुसार सहकारी संस्थाका मार्ग निर्देशक भएकोले यसलाई पूर्ण परिपालना गर्नु सबै सहकारी संस्था तथा सहकारीकर्मीको दायित्व तथा जिम्मेवारी हुनेछ ।

सहकारी सिद्धान्तमा-

(१) स्वेच्छिक तथा खुल्ला सदस्यता

(२) सदस्यद्वारा प्रजातान्त्रिक नियन्त्रण

(३) सदस्यद्वारा आर्थिक सहभागीता

(४) स्वायत्तता र स्वतन्त्रता

(५) शिक्षा, तालिम र सूचना

(६) सहकारी बीच पारस्परिक सहयोग

(७) समुदाय प्रति चासो

सहकारी सिद्धान्त र सो शब्दले अन्तरार्ष्ट्रिय सहकारी महासंघले समय-समयमा परिमार्जन गरेको अन्य सिद्धान्तलाई समेत सम्झनु पर्दछ । यी सहकारी सिद्धान्तहरुको उलंघन सहकारी ऐनको उलंघन सरह हुनेछ । यी सहकारी सिद्धान्तहरुको आधिकारिक व्याख्या गर्ने अधिकार सहकारी ऐन २०४८ को दफा ५ (१) बमोजिम सहकारी विभागका रजिष्टारलाई रहेको छ ।

परिच्छेद-२

लक्ष्य, उद्देश्य र कार्य

७. *संस्थाको कार्य :-*

संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र प्रचलित ऐन नियमहरुको पालना गरी संस्था र सदस्यहरुको आर्थिक र सामाजिक शैक्षिक तथा सांस्कृतिक.व्यवसायिक उन्नति गर्ने ।

८. *संस्थाको उद्देश्य :-*

संस्थाको मुख्य उद्देश्य निम्न अनुसार हुनेछ-

(१) सदस्यहरुमा स्वावलम्बनको ज्ञान, पारस्परिक सहयोग, एवं मितव्ययिताको भावना विकास गर्ने ।

(२) परम्परागत निर्वाहामुखी कृषि प्रणालीलाई आधुनिकीकरण एवं व्यवसायिकरण गरि उत्पादकत्वमा बृद्धि गरी निर्यातमुखी व्यवसायमा रुपान्तरण गर्ने ।

(३) कृषि उत्पादन, संकलन, भण्डारण, प्रशोधन तथा बजारीकरण गर्ने ।

(४) सदस्यहरुमा बचत गर्ने बानीको विकास गरि बचत परिचालनको माध्यमबाट सदस्यहरुको व्यवसायिक कार्यमा लगानी गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

(५) सदस्यहरुको क्षमतामा अभिबृद्धि गर्न सहकारी शिक्षा, व्यवसायिक एवं शिपमूलक तालिम, गोष्ठी संचालन गर्ने ।

(६) सदस्य समुदाय भित्र आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक, सांस्कृतिक विकास एवं पर्यावरणीय संरक्षणका साथै स्थानीय समुदायको विकास सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।

९. *कार्यहरु (गतिविधिहरु) :-*

यस जागृती बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.को विनियमको दफा ८ बमोजिमका उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न प्रचलित ऐन, नियम निर्देशिकाहरुको पूर्ण पालना गरी निम्न कार्यहरु गर्नेछ ।

क) *उत्पादन, प्रशोधन, बजारीकरण सम्बन्धी कार्य :-*

१) सदस्यहरुलाई व्यवसायिक कृषि प्रणालीमा उत्प्रेरित गर्न पर्चा, पम्पप्लेट, पोष्टरहरुको माध्यमबाट चेतना जगाउने ।

२) बजारमुखी उत्पादनको तरिका प्रदर्शन नतिजा प्रदर्शन गर्ने ।

३) उत्पादनको तुलनात्मक आम्दानीबारे सदस्यहरुलाई जानकारी दिने ।

४) कृषिजन्य उद्योगको स्थापना र संचालन गरी रोजगारीका अवसरहरु सृजना गर्ने ।

५) सदस्यहरुको कृषि उपज संकलन, ढुवानी, भण्डारण, गुणस्तर जाँच, प्रशोधन तथा पोकाबन्दी व्यवस्था मिलाउने ।

६) अर्गानिक कृषि प्रणाली एकिकृत सत्रुजीव व्यवस्थापन (आइ.पि.एम.) कृषक पाठशाला संचालन गर्ने ।

७) चिया, कफी, अलैंची, अदुवा, फलफूल र मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती तर्फ सदस्यहरुलाई प्राविधिक सेवा, मल, बिउ तथा पूँजी उपलब्ध गराउने ।

८) सदस्यहरुलाई कृषि सम्बन्धी किटनासक औषधी, पशु स्वास्थ्य औषधी तथा परामर्श सेवाको व्यवस्था गर्ने ।

९) सन्तुलित दाना तथा आहाराको व्यवस्था गर्ने ।

१०) पशुहरुमा नश्ल सुधारको कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

११) दुग्ध उत्पादन संकलन, प्रशोधन र बजार व्यवस्था गर्ने ।

१२) सदस्यहरुलाई आवश्यक पर्ने विभिन्न उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको व्यवस्था गर्ने ।

१३) वातावरण सरसफाई र संरक्षणका लागि वैकल्पिक उर्जा (गोबर ग्याँस, सोलार) तथा सुधारिएको चूलोको बारेमा प्रचार प्रसार गरि उपयोग गर्न लगाउने ।

ख) *बचत परिचालन :-*

१) बचत संकलनका विभिन्न पद्धतिहरुको अवलम्बन गरी सदस्यहरुलाई बचत गर्ने बानीको विकास गराउने ।

२) मितव्ययिताको भावना सृजना गरी सदस्यहरुबाट बचत संकलन गर्ने ।

३) उत्पादनशिल कार्यको लागि सुलभ ब्याज दरमा ऋण सेवा उपलब्ध गराउने ।

४) बचत परिचालन गर्न धितो बन्धक लिने दिने ।

५) अन्य संघ संस्था वा निकायबाट ऋण वा अनुदान प्राप्त गरी परिचालन गर्ने ।

६) परिवारका महिला सदस्यहरुलाई संस्थाको सदस्य बन्न उत्प्रेरित गरी बचतका माध्यमबाट महिला सदस्यहरुको आर्थिक पक्षमा पहुँच अभिबृद्धि गर्ने ।

७) बचतको प्रभावकारी परिचालनका निमित्त ऋण लगानी तथा असुली उप-समिति गठन गरी अनुगमनको कार्य समेत गराउने ।

८) सहकारी संस्थाबाट गरिएको लगानीको अधिकतम उपयोगिताका लागि व्यवसाय प्रबर्द्धन तथा लगानी अनुगमन उपसमिति गठन गरी बचतको उपयोगितामा अभिबृद्धि गर्ने ।

९) बचत संकलन तथा परिचालन गर्दा कूल चुक्ता शेयर पूँजीको १० गुणा ननाघ्ने गरी मात्र संकलन गरिने छ । यसरी बचतको हद कायम गर्दा व्यक्तिको शेयर र बचतको अनुपात पनि १० गुणा नघाघ्ने गरी व्यवस्था गरिनेछ ।

१०) ऋण लगानी गर्दा समेत लगानी सम्बन्धी कार्य विधि तयार गरी सुरक्षित लगानी मात्र गरिनेछ । बचत परिचालन गर्न नीति तयार गरी साधारण सभाबाट स्वीकृत गरि रजिष्टारको स्वीकृति प्राप्त भएपछि मात्र लागू गरिनेछ ।

११) बचत तथा ऋणको कारोवार सदस्य भित्र मात्र सीमित गरिने छ । गैह्र सदस्यसँग कारोवार गरिनेछैन ।

३. *सशक्तिकरण कार्य :-*

१) सदस्यहरुलाई विभिन्न क्षेत्रका उत्पादन, प्रशोधन, बजार व्यवस्थापनका विभिन्न क्षेत्रका साथै शिपमूलक, प्राविधिक तथा व्यवस्थापकिय तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

२) लैङ्गिक विकास तर्फ लक्षित अनौपचारिक प्रौढ शिक्षा तथा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

३) जनसंख्या शिक्षा, पारिवारिक स्वास्थ्य पोषण शिक्षा, परिवार नियोजन तथा बाल तथा मातृ शिशु शिक्षाको प्रचार प्रसार गर्ने ।

४) सामुदायिक स्वास्थ्य एवं सरसफाई वातावरण संरक्षण, भू-क्षय तथा बृक्षारोपणसँग सम्बन्धित चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने । वातावरण संरक्षणमा जोड दिने ।

५) सदस्यहरुलाई विभिन्न गोष्ठी, सेमिनार, तालिम तथा अध्ययन अवलोकन भ्रमणको अवसर उपलब्ध गराई सामुदायिक हित अभिबृद्धि गर्ने ।

६) सहकारीका संचालक, लेखा समितिका सदस्यहरु तथा कर्मचारीहरुलाई सहकारी लेखा प्रणाली बारे तालिम प्रदान गर्ने ।

७) महिला एवं पिछडिएका वर्गका सदस्यहरुलाई व्यवस्थापकिय पदहरुमा निर्वाचित भई कार्य गर्ने विशेष अवसरको व्यवस्था गर्ने ।

८) सदस्यहरुमा नैतिकता र सदाचारको विकासका लागि सदस्यहरुले पालना गर्नुपर्ने आचार संहिता बनाई लागू गर्ने ।

४. *सामाजिक कार्य :-*

१) संस्थाका सदस्य एवं सदस्य परिवारलाई समेत संलग्न गराई सहकारी संस्थाका माध्यमबाट विभिन्न सांस्कृतिक, सामाजिक चाडपर्व, उत्सव, मेला आदिको संचालन गर्ने ।

२) संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्रका विद्यालय, पुस्तकालय, स्वास्थ्य केन्द्र, बाटो, कूलो आदिको विकासमा सक्दो योगदान पुऱ्याउने ।

३) कार्यक्षेत्र भित्र दैवी प्रकोप, बाढी, पहिरो भूकम्प जस्ता विपत्ति परेका बखत संस्थाको क्षमता अनुसार आर्थिक तथा अन्य सहयोग पुऱ्याउने ।

४) संस्था तथा सदस्यहरुले संचालन गरेका व्यवसायबाट वातावरणमा कुनै किसिमको प्रतिकूल असर नपुऱ्याउने व्यवस्था गरी वातावरण सरसफाई र संरक्षणका लागि वैकल्पीक उर्जा (गोबर ग्यास, सोलार) तथा सुधारिएको चुलाको बारेमा प्रचार प्रसार गरि उपयोग गर्न लगाई प्राकृतिक तथा जैविक विविधता कायम राख्ने विषयमा सहयोग पुऱ्याउने ।

५) सामुदायिक विकासका लागि सरसफाई, चर्पीको व्यवस्था, धुँवारहित चूलो आदिको कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

६) संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र सेवा पुग्ने गरी प्राथमिक उपचार सम्बन्धी व्यवस्था गर्ने साथै जनसंख्या शिक्षा, लैङ्गिक विकास तर्फ लक्षित अनौपचारिक प्रौढ शिक्षा तथा चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

७) पारिवारिक स्वास्थ्य पोषण शिक्षा, परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु शिक्षाको प्रचार-प्रसार गर्ने ।

८) सामुदायिक स्वास्थ्य एवं सरसफाई वातावरण संरक्षण भू-क्षय तथा बृक्षारोपणसँग सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

५) *अन्य कार्यहरु :-*

१) एम्बुलेन्स सेवा, ढुवानी सेवा, यात्रुवाहक सेवा, खानेपानी वितरण सेवा तथा शैक्षिक सेवा (विद्यालय संचालन) ।

२) रेमिटेन्स सेवाको कार्य गर्ने ।

३) लघु वित्त सम्बन्धीको कार्य गर्ने ।

४) इलाम नगरपालिकाको हरितनगर कार्यक्रममा सहयोग पुऱ्याउने ।

५) सहकारी पसल खोल्ने ।

माथि विनियमका दफाहरुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्त गर्न संस्थाको कार्यक्षेत्र भन्दा बाहिर गएर कुनै पनि कार्य गरिने छैन । कार्यक्षेत्र बिस्तार गर्नु परेमा साधारण सभाबाट विनियम संशोधन गरी रजिष्टारको स्वीकृति प्राप्त भएपछि मात्र कार्य संचालन गरिनेछ । र उपरोक्त कार्यहरु गर्दा अन्य कुनै निकायको पूर्व स्वीकृति लिनु परेमा पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र कार्य गरिने छ ।

परिच्छेद-३
सदस्यता

१०. *सदस्यता :-*

देहायका व्यक्ति संस्थाका सदस्य हुनेछन्-

संस्था दर्ताका लागि रजिष्टार समक्ष निवेदन दिने व्यक्तिहरु ।

संस्था दर्ता भईसकेपछि सहकारीको मूल्य, मान्यता, सिद्धान्त, प्रचलित ऐन नियम र संस्थाको विनियमको पालना गर्ने लिखित प्रतिवद्धता सहित समितिमा आवेदन गरि संस्थाले सदस्यताको लागि संस्थाको कार्य क्षेत्रभित्र बसोबास गरेका व्यक्तिलाई सदस्यता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

११. *सदस्यको लागि योग्यता :-*

१) समितिले विनियमको अधिनमा रही देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेका इच्छुक व्यक्ति वा निकायलाई संस्थाको सदस्यता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

क) नेपाली नागरिकता प्राप्त १८ बर्ष उमेर पुगेको व्यक्ति ।

ख) संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र स्थायी बसोबास गरेको संस्थाको सेवा उपभोग गर्ने व्यक्ति ।

ग) विनियमको पालना गर्न मन्जुर गर्ने ।

घ) कम्तिमा एक शेयर खरिद गरेको

च) प्रचलित कानूनले अयोग्य नठहरिएको ।

छ) प्रचलित सहकारी ऐन नियमले तोकेका संस्थाहरु । अन्य एकै प्रकृतिको संस्थाको शेयर सदस्य नभएको ।

१२. *सदस्यहरुको काम, कर्तव्य, अधिकार र दायित्व :-*

१) सदस्यहरुको काम, कर्तव्य, अधिकार र दायित्व देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) संस्थाको साधारण सभामा भाग लिने ।

ख) संस्थाको हित र विकासका निम्ति योगदान पुऱ्याउने ।

ग) संस्था संचालनका निमित्त विभिन्न पदहरुमा रहि पदीय जिम्मेवारी पुरा गर्ने ।

घ) विनियमको पालना गर्ने गराउने कार्यमा निरन्तर सजग रहने ।

ङ) संस्थाबाट गरिने निर्णयहरुमा सुझाव प्रस्तुत गर्ने, गलत निर्णय हुन गईरहेको जानकारी भएमा रोक्ने ।

च) संस्थाका सबै अंगबाट भएका निर्णयहरुको पालना गर्ने ।

छ) संस्थालाई आवश्यक पर्ने सूचनाहरु उपलब्ध गराउने ।

२) साधारण सभा र आफूले जिम्मेवारी ग्रहण गरेको अन्य अंगमा उपस्थित भई एक व्यक्ति एक मतको आधारमा निर्णयमा र समितिहरुको निर्वाचनमा आफ्नो अभिमत जाहेर गर्ने ।

३) आफूले उत्पादन गरेको वस्तु, सेवा, सामाग्री, श्रोत संस्थालाई उपलब्ध गराउने र संस्थाले प्रदान गरेको सेवा लिने ।

४) सदस्यले वहन गर्नुपर्ने भनी समय-समयमा तोकिएका अन्य कार्यहरुमा सजग रहि जानकारी लिईरहने र संस्थाको संचालन प्रकियामा दुरुपयोग एवं अनियमितता हुन नदिन सक्रिय दायित्व निर्वाह गर्नु पर्नेछ ।

१३. *संस्थाको सदस्यता प्राप्ती :-*

क) संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्र समूहमा आवद्ध भएका व्यक्ति कानून बमोजिम सदस्यता प्राप्त गर्न संचालक समिति समक्ष अनुसूची-२ मा उल्लेख भए बमोजिमको ढाँचा अनुसार निवेदन दिनुपर्नेछ । यस्ता निवेदन पर्न आएपछि संचालक समितिले सदस्यता दिने वा नदिने निर्णय गर्नेछ ।

ख) समितिले सदस्यता नदिने निर्णय गरेमा त्यस्तो व्यक्तिले साधारण सभा समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ र साधारण सभाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

ग) संस्थाको सदस्यता समाप्त भएको व्यक्तिले सदस्यता समाप्त भएको मितिले १ (एक) बर्ष अवधि भुक्तान नभई पुनः सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछैन । पुनः सदस्यता प्राप्त गरी सकेपछि एक बर्षसम्म संचालक पदमा उम्मेदवार हुन पाउनेछैन ।

घ) संस्थाको बार्षिक साधारणसभा बस्ने मिति तय गरेको सूचना प्रकाशित भएपछि साधारणसभा सम्पन्न नहुन्जेलसम्म नयाँ शेयर सदस्यता प्रदान गरिनेछैन ।

तर प्रारम्भिक साधारण सभाको हकमा भने प्रारम्भिक साधारणसभा बस्नु भन्दा १५ दिन पहिलेको दिनसम्मको कार्यालय समय भित्र सम्म सदस्यता प्रदान गर्न बाधा पर्नेछैन ।

१४. *प्रवेश शुल्क :-*

विनियमको दफा १० अनुसार निवेदन स्वीकार भएको अवस्थामा सदस्यता प्रवेश शुल्क बापत रु. १०१।- बुझाउनु पर्नेछ । यो रकम कुनै पनि हालतमा फिर्ता हुनेछैन ।

१५. *सदस्यता कायम नरहने :-*

देहायमा उल्लेख भएका अवस्थामा कुनै व्यक्ति वा संस्थाको सदस्यता कायम रहनेछैन ।

क) तोकिएको अवधिभित्र शेयरको पुरा रकम चुक्ता नगरेमा वा सम्पूर्ण शेयर हस्तान्तरण गरेमा ।

ख) सदस्यको मृत्यु भएमा ।

ग) कानूनी रुपमा पागल भएको भनि प्रमाणित भएमा ।

घ) नैतिक पतन हुने फौजदारी अभियोग अदालतबाट प्रमाणित भई सजाय पाएमा ।

ङ) सदस्यले आफ्नो पदबाट दिएको राजीनामा स्वीकृत भएमा ।

च) जानी जानी संस्थालाई हानी-नोक्सनी हुने काम गरी सो कुरा प्रमाणित भएमा ।

छ) यस विनियममा व्यवस्था भए बमोजिम सदस्यताबाट निष्काशन गरिएमा ।

ज) साधारण सभाबाट निजले संस्थाको उद्देश्य वा हित विपरीत कार्य गरेको ठहर भएमा ।

झ) दफा ११ बमोजम योग्यता नभएमा वा नरहेमा ।

तर माथि जे सुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सदस्यले संस्थाबाट प्राप्त गरेको ऋण तथा अन्य रकम संस्थालाई तिर्न बुझाउन बाँकी बक्यौता छ भने त्यस्तो सदस्य तथा निजको तर्फबाट जमानत बस्ने कुनै पनि सदस्यले संस्थाको सदस्यबाट दिएको राजीनामा स्वीकृत हुनेछैन । स्वीकृत गरिसकेको रहेछ भने पनि सदस्य नरहेको कारण निजले तिर्नुपर्ने बाँकी बक्यौताको दायित्वबाट उन्मुक्ति पाउने छैन । यस्तो सदस्यको राजीनामा स्वीकृत गर्ने समिति उपर समेत साधारण सभाले कार्यवाही गर्नेछ ।

१६. *सदस्यताबाट निष्काशन :-*

१) देहायमा उल्लेख भएको अवस्थामा कुनै पनि व्यक्ति वा निकायलाई संचालक समितिको निर्णय अनुसार सदस्यताबाट निष्काशन गर्न सकिनेछ ।

क) कुनै सदस्यले संस्थाको उद्देश्य विपरित हुने गरी जानाजानी कुनै कार्य गरेमा ।

ख) संस्थाको विनियम बारम्बार उलंघन गरेमा ।

ग) संस्थाको सिद्धान्त नियम वा प्रतिष्ठामा आँच आउने कुनै काम कुरा गरेमा ।

घ) संस्थाको संचालन र प्रगतिमा हानी नोक्सानी हुने कुनै किसिमको कार्य गरेमा वा संस्थाको रकम हिनामिना गरेमा ।

२) उपदफा (१) बमोजिमको अभियोग लागेको सदस्यलाई आफूमा लागेको आरोप सम्बन्धमा स्पष्टीकरण दिने र आवश्यक प्रमाण कागजात आदि प्रस्तुत गरी आफ्नो सफाई पेश गर्न कम्तिमा ३५ दिनको अवसर दिइनेछ । छानबिनको क्रममा संचालक समितिले सम्बन्धित सदस्यलाई निलम्बन गरी संस्थाबाट कुनै खास सेवा वा सुविधा उपलब्ध गर्न नपाउने गरी बढिमा १ बर्षसम्म बन्देज समेत गराउन सक्नेछ ।

३) उपदफा (१) को खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ) मा उल्लेखित आरोपमा कसुरदार ठहरी सदस्यताबाट निष्काशित व्यक्तिले समितिको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा साधारण सभा समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ र यस सम्बन्धमा साधारण सभाको बहुमतले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१७. *सदस्यता दर्ता किताब :-*

अनुसूची-४ बमोजिमका कुराहरु उल्लेख गरी समितिले सदस्यहरुको दर्ता किताब खडा गर्नुपर्नेछ ।

१८. *दायित्व :-*

सदस्यको दायित्व आफूले लिएको शेयर रकम सम्म मात्र सीमित रहनेछ । तर यसको अर्थ सदस्यले विनियमको दफा १२ मा उल्लेखित काम, कर्तव्य र दायित्व बहन गर्नु नपर्ने भने होइन । साथै सदस्यको कार्यक्षेत्र उपरको सामाजिक दायित्व समेत निभाउनु पर्ने हुन्छ ।

परिच्छेद-४

शेयर पूँजी र शेयर हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था

१९. *शेयर पूँजी :-*

१) संस्थाको पूँजी संकलनको लागि प्रति कित्ता शेयरको मूल्य रु. १००।- कायम गरी १ (एक) थान शेयर अनिवार्य जारी गरिनेछ ।

२) संस्थाको कूल चुक्ता शेयर पूँजीको २०% भन्दा नबढाई सदस्यहरुले जति पनि शेयर लिन सक्नेछन् । तर नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामित्व भएका निकायहरुलाई यो बन्देज लागू हुनेछैन ।

३) संस्थाले अर्को प्रारम्भिक सहकारी संस्थाको शेयर खरिद गर्न पाउने छैन ।

४) संस्थाले सार्वजनिक रुपमा विज्ञापन गरी शेयर बिक्री गर्न पाउने छैन ।

५) निष्कासित शेयरको २०% शेयर शुरुमा नै बिक्री गरिने छ ।

२०. *शेयरको प्रमाण-पत्र :-*

१) शेयरको रकम चुक्ता भएपछि संस्थाको छाप लागेको शेयर प्रमाण-पत्र अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा दिइनेछ ।

२) शेयर प्रमाण-पत्र हराएमा, च्यातिएमा वा नासिएमा न्यूनतम शुल्क रु.५०।- लिई सोही शेयर क्रम संख्याको अर्को प्रतिलिपी प्रमाण-पत्र रेकर्डमा जनाई दिइनेछ ।

२१. *शेयरको हस्तान्तरण वा फिर्ता :-*

१) कुनै सदस्यले आफ्नो पुरै वा आंशिक शेयर फिर्ता लिन चाहेमा फिर्ता लिन र हस्तान्तरण गर्न चाहेमा संस्थाको सदस्य बन्न योग्यता पुगेको कुनै व्यक्तिलाई संस्थाको सहमति लिएर हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ । पुरै शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण गर्ने सदस्यले संस्थाबाट उपलब्ध सुविधा पाउने छैन ।

२) सदस्यले शेयर बापतको रकम दफा १४, १५ र १६ बमोजिम सदस्य नभएमा वा यसै नियम अनुसार फिर्ता लिन चाहेमा सदस्यता छोडेको मितिले पहिलो पटक लेखापरीक्षण भएपछि मात्र हरहिसाब चुक्ता गरी संस्थाको तर्फबाट शेयर रकम फिर्ता पाउन सक्नेछ ।

२२. *हकवालाको मनोनयन :-*

१) संस्थाको सदस्यता आवेदन फाराममा हकवाला मनोनयन गर्नु पर्नेछ । हकवाला मनोनयन गर्दा कम्तिमा संस्थाको २ जना सदस्यहरुको रोहवरमा लिखित सनाखत गरी गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो लिखित मनोनित गर्दा सदस्यहरु साक्षीहरु राख्नु पर्ने लगायत हकवालाको समेत सहीछाप गरेको हुनु पर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम हकवाला मनोनित गर्ने सदस्यले पाँच भन्दा बढी शेयर नलिएको अवस्थामा एउटा व्यक्तिलाई मात्र हकवाला मनोनित गर्नु पर्नेछ ।

३) कुनै सदस्यले उपदफा (२) को अधिनमा रही एक भन्दा बढी व्यक्तिहरुलाई हकवाला मनोनित गरेकोमा त्यस्ता प्रत्येक व्यक्तिलाई हस्तान्तरण हुने शेयर र हकको दामासाही स्पष्ट रुपले लिखतमा खुलाउनु पर्नेछ । अन्यथा प्रचलित कानून अनुसार हुनेछ ।

२३. *हकदावी वा नामसारी :-*

१) कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा निजको नाममा रहेको शेयर र संस्थाबाट निजलाई प्राप्त हुने कुनै प्रकारको रकम निजले विनियमको दफा २२ बमोजिम मनोनित गरेको कुनै हकवाला भए सो हकवाला र त्यस्तो हकवाला नभए प्रचलित कानून बमोजिमको हकवालाको नाममा सदस्यताको लागि योग्य भएमा र निजले ईच्छा गरेमा नामसारी गरिनेछ । तर त्यस्तो हकवालामा सदस्यता प्राप्त गर्नका लागि विनियममा भएको योग्यता नपुगेमा सदस्यको मृत्यु भएको मितिले ६ महिनाभित्र सदस्यताको लागि योग्य अरु कुनै हकवालाको नाममा नामसारी गरीपाउँ भनी दरखास्त दिन सक्नेछ । उक्त दस्तखत उपर संचालक समितिले छानबीन गरी उचित ठहऱ्याएमा त्यस्तोमा सो हकवालाको नाममा नामसारी गरिदिन सक्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम मृत सदस्यको हक हकवालाले नामसारी गराई दिन नचाहेमा निजले पाउने शेयर र रकम त्यस्तो हकवालालाई फिर्ता गरि दिनु पर्नेछ ।

३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा भए तापनि मृत सदस्यको हकवाला नावालक रहेमा वा निजको मानसिक सन्तुलन ठीक नरहेमा मृत सदस्यले पाउने सम्पूर्ण रकम कम्तीमा दुई जना सदस्य एवं दुई जना साक्षीको रोहवरमा त्यस्तो हकवालको संरक्षकलाई फिर्ता गरिनेछ ।

परिच्छेद-५

साधारण सभा

साधारण सभा अन्तर्गत देहाय बमोजिमका सभाहरु रहनेछन्-

२४. *प्रारम्भिक साधारण सभा :-*

१) संस्था दर्ता भएको मितिले तीन महिनाभित्र प्रारम्भिक साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम प्रारम्भिक साधारण सभा नबोलाएको अवस्थामा कुनै सदस्यले सम्बन्धित दर्ता निकायमा निवेदन दिन सक्नेछ । सहकारी ऐन नियम अनुसार रजिष्ट्रारले प्रारम्भिक साधारण सभा बोलाउन सक्नेछ ।

३) संस्थाको कूल सदस्य संख्याको ५०% भन्दा बढी सदस्यहरुको उपस्थिति भएमा प्रारम्भिक साधारण सभा संचालन गर्न गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

४) प्रारम्भिक साधारण सभाले देहायका कार्यहरु गर्नेछ-

क) सभापतिको सभापतित्वको निर्वाचन गर्ने ।

ख) अघिल्लो दिनसम्मको संस्थाको काम कारवाही तथा हरहिसाबको जानकारी लिने ।

ग) सभामा पेश भएका प्रारम्भिक प्रतिवेदन माथि छलफल गर्ने र निर्देशन दिने ।

घ) विनियममा तोकिए बमोजिमको समिति र उपसमितिको निर्वाचन गर्ने ।

ङ) संस्थाको बार्षिक कार्यक्रम वा कार्य योजना स्वीकृत गर्ने ।

२५. *बार्षिक साधारण सभा :-*

१) संस्थाका सबै सदस्यहरु सम्मिलित भएको एक साधारण सभा हुनेछ । यो सभा प्रत्येक आर्थिक बर्ष समाप्त भएको ६ महिनाभित्र बोलाउनु पर्नेछ । यसै साधारण सभाबाट संचालक समिति, लेखा समिति र स्थायी प्रकृतिका उपसमितिहरुको निर्वाचन गरिनेछ ।

२) सभा बोलाउने- प्रारम्भिक साधारण सभा र बार्षिक साधारण सभा गर्नका निमित्त सभा बोलाइएको भोलिपल्ट देखि लागू हुने गरी कम्तिमा २१ (एक्काईस) दिनको समय दिई सभा हुने ठाउँ, मिति, समय र छलफल गर्ने विषय खोली सदस्यहरुलाई सूचित गर्नु पर्नेछ ।

३) गणपूरक संख्या- साधारण सभामा कूल सदस्य संख्याको २५% वा १३ जनामा जुन बढी हुन्छ सोही सदस्यहरु उपस्थित भएमा मात्र सभाको काम कार्यवाही शुरु हुनेछ । यदि केही कारणवस गणपुरक संख्या पूरा नभएमा बैठक स्थगित हुनेछ र उक्त सभा ७ दिन भित्र पुनः बोलाउनु पर्नेछ । दोश्रो पटक सभा बोलाउँदा कुल सदस्य संख्याको १५% (पन्ध्र प्रतिशत) वा ११ जनामा जुन बढी हुन्छ सो संख्यामा मात्र सदस्यहरु उपस्थित भएमा पनि सभा हुनेछ ।

तर विनियम संशोधनको निर्णयका लागि ५१ प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थिति भएमा मात्र गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ र उपस्थित सदस्यहरुको दुई तिहाई बहुमतको निर्णय आवश्यक हुनेछ ।

४) बार्षिक साधारण सभाको सभापतित्व समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र निज समेतको अनुपस्थितिमा सदस्यहरुले समितिका सदस्यमध्येबाट छानिएका जेष्ठ सदस्यले सभाको सभापतित्व गर्नेछन् ।

५) प्रस्तावका विषयमाथि छलफल गर्दा सभामा उपस्थित सदस्यहरुको बहुमतबाट निर्णय गरिनेछ तर मत बराबर भएमा सभापतिले निर्णायक मत दिनेछन् । संस्थाको विनियम संशोधनका लागि साधारण सभामा उपस्थित सदस्यहरुको दुई तिहाई बहुमतको निर्णय आवश्यक हुनेछ ।

६) वार्षिक साधारण सभा संचालन गर्दा अन्य कुराहरुका अलावा निम्न कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने हुन्छ ।

क) सभाको गणपूरक संख्या पुगे नपुगेको विषयमा उपस्थित सदस्यहरुको संख्या यकिन गर्ने ।

ख) साधारण सभाको बैठक बोलाउँदा सदस्यहरुलाई दिनुपर्ने सूचनाको आधिकारीकताको बारे पुष्टि गर्ने ।

ग) विगतका बैठकहरुमा प्रस्ताव गरिएको तर पारित हुन बाँकी रहेका प्रस्तावहरुको विषयमा के गर्ने भन्ने बारेमा जानकारी गराउने ।

घ) संस्थाका पदाधिकारी, व्यवस्थापक र समिति तथा उपसमितिहरुको प्रतिवेदन छलफलका लागि प्रस्तुत गर्ने ।

ङ) संस्थाबाट संचालित अधुरा कामहरुबारे जानकारी गराउने ।

च) संस्थाबाट अघि बढाइएका नयाँ कामहरुबारे जानकारी गराउने ।

छ) संचालक समिति, लेखा तथा सुपरीवेक्षण समिति एवं अन्य समिति/उप-समितिको निर्वाचन गर्ने तथा सो को परिणाम घोषणा गर्ने ।

२६. *साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार :-*

साधारण सभाका काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन्-

क) समिति र लेखा तथा सुपरीवेक्षण समितिको निर्वाचन र अध्यक्षको राजिनामा स्वीकृत गर्ने, संचालकलाई हटाउने, समिति वा लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिको विघटन गर्ने ।

ख) विनियम संशोधन पारित गर्ने ।

ग) हिसाब किताब र मिनाहा सम्वन्धमा छलफल तथा अनुमोदन एवं निर्णय गर्ने ।

घ) प्रस्तावित बजेट उपर छलफल गरि संशोधन सहित वा प्रस्ताव गरिए बमोजिम पारित गर्ने ।

ङ) सदस्य निष्काशन सम्वन्धमा संचालक समितिले गरेको निर्णयको उपरमा छलफल गरि अनुमोदन वा अस्वीकार गर्ने ।

च) लेखापरीक्षकको नियुक्ति गर्ने तथा हिसाब जाँच प्रतिवेदन उपर छलफल गरि अनुमोदन गर्ने ।

छ) संचालक समितिको सिफारिस उपर छलफल गरि लाभांश वितरणको निर्णय गर्ने ।

ज) केन्द्रीय वा जिल्ला संघको प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्यको निर्वाचन गर्ने ।

झ) संस्था संचालनका लागि प्रस्ताव गरिएका आर्थिक तथा प्रशासनिक नियमावली उपर छलफल गरि परिमार्जन सहित वा प्रस्ताव गरिए बमोजिम पारित गर्ने ।

ञ) संस्थाले लिन सक्ने अधिकतम ऋण र धरौटीको सीमा तोक्ने ।

ट) साधारण सभामा प्रस्तुत हुने विभिन्न प्रस्ताव उपर छलफल गरि निर्णय गर्ने ।

ठ) रजिष्ट्रार वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले संस्थामा गरेको निरिक्षण र सोधपुछ प्रतिवेदन उपर छलफल गर्ने ।

ड) संस्था संचालन सम्बन्धमा महत्वपूर्ण निर्णयहरु गर्ने ।

ढ) संचालक समितिलाई निर्देशन दिने र अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।

ण) संस्थाको विभाजन, एकीकरण, विघटन सम्बन्धी निर्णय गर्ने ।

२७ *विशेष साधारण सभा :-*

१) समितिले देहायको अवस्थामा विनियमको अधिनमा रही संस्थाको विशेष सधारण स बोलाउन सक्नेछ ।

क) कूल सदस्य संख्याको कम्तीमा १०% वा १० जनामा जुन बढी हुन्छ ती सदस्यहरु कारण खोली लिखित रुपमा अनुरोध गरेमा कार्य समितिले १५ दिन भित्र बोला पर्नेछ ।

ख) लेखा समिति वा उपसमितिले कुनै विशेष कामको लागि विशेष साधारण स बोलाउन आवश्यक देखेमा त्यसको कारण खोली संचालक समिति समक्ष लिखि अनुरोध गरेमा ।

ग) लेखापरीक्षकले संस्थाको हिसाब जाँचबुझ गर्दा कुनै कारणले लागि विशेष साधा सभा बोलाउन आवश्यक देखेमा त्यसको कारण खोली संचालक समिति सम लिखित अनुरोध गरेमा ।

घ) कुनै संचालकले उचित कारण खोली विशेष साधारण सभा बोलाउन माग गरे प्रस्ताव संचालक समितिबाट पारित भएमा ।

२) विशेष साधारण सभाको गणपुरक संख्या कुल सदस्य संख्याको १५% वा ११ जनामा ज बढी हुन्छ सोही हुनेछ ।

३) विशेष साधारण सभाको सभापतित्व समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र अध्यक्षको अनुपस्थिति उपाध्यक्षले र निज समेतको अनुपस्थितिमा समितिका जेष्ठसदस्यले सभाको सभापति गर्नेछन् । यदि अध्यक्षको विषयमा विशेष साधारण सभा बोलाइएको भएमा उपाध्यक्षले उ सभाको सभापतित्व गर्नेछ ।

४) उक्त सभामा पेश गरिने सबै विषयलाई प्रस्तावको रुपमा पेश गरि बहुमतबाट निण गरिनेछ तर मत बराबर भएमा सभापतिले निर्णायक मत दिनेछन् ।

परिच्छेद-६

संचालक समिति

संस्थामा ~~कम्तिमा~~ ९ (नौ) जना सदस्य भएको एउटा संचालक समिति रहनेछ । साधारण सद मध्येबाट समितिको निर्वाचन प्रजातान्त्रिक प्रकृयाबाट गरिनेछ । समितिको बैठकले निर्णय गरी संस्था दैनिक कामहरु संचालन गर्नेछ ।

२८ *संचालक समितिको गठन प्रकृया :-*

१) संचालक समितिको गठन प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ-

संस्थाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष र बाँकी सदस्यहरु सहित ९ (नौ) जना साधार सभाबाट छानिनेछन् ।

२) कुनै कारणवस संचालक समितिका अध्यक्ष र कोषाध्यक्ष पद रिक्त हुन आएमा बाँकी अवधिको लागि साधारण सभा वा विशेष साधारण सभाबाट मात्र पूर्ति गरिनेछ । तर त्यस बाहेकका अन्य पदहरु रिक्त भएमा संचालक समितिको बैठकको बहुमतको निर्णयबाट पूर्ति गरिने छ । र सो को जानकारी साधारण सभामा गराउनु पर्नेछ ।

२९. *संचालक पदमा निर्वाचित/नियुक्त हुन नसक्ने अवस्था :-*

देहायका अवस्थामा कुनै पनि सदस्य संचालक पदमा निर्वाचित हुन सक्नेछैन-

क) २१ वर्ष उमेर नपुगेको ।

ख) मगज ठीक नभएको ।

ग) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट प्रमाणित भएको ।

घ) कार्यक्षेत्र भित्र स्थायी बसोबास नगरेको ।

ङ) तिर्न बाँकी ऋण समयमा नै नतिरी भाखा नाघेको ।

च) संस्थाको बाँकी बक्यौता राखेको ।

छ) संस्थाको ठेक्कापट्टा वा कारोवारमा कुनै प्रकारको नीजि स्वार्थ भएको ।

ज) संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेको ।

झ) तोकिएको शेयर चुक्ता नगरेको ।

ञ) संस्थाको कारोवार जस्तै नीजि कारोवार गर्ने गरेको ।

ट) कार्य प्रकृति मिल्ने अर्को संस्थाको संचालकमा बहाल रहेको ।

ठ) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित निकायले कालो सूचीमा पारेकोमा ।

ड) संस्थाको संचालक सदस्य बन्नको लागि सदस्यता लिएको १ वर्ष भएको हुनु पर्ने र अध्यक्षको उम्मेद्वार हुनको लागि कुनै समिति, उपसमितिहरुमा बसी एक कार्यकाल पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।

ढ) ६ (छ) महिनासम्म नियमित बचत नगर्ने तथा ऋणको ब्याज नबुझाउने सदस्यहरुले संचालक समितिको कुनै पनि पदमा उम्मेद्वारी दिन सक्नेछैन ।

३०. *संचालक समितिको निर्वाचन :-*

१) संस्थाका योग्य सदस्य ३ वर्षका लागि प्रजातान्त्रिक तरिका अनुसार संचालक पदमा विनियममा व्यवस्था भए अनुसार निर्वाचित हुन सक्नेछन् ।

२) संचालक पद कुनै कारणवश रिक्त हुन आएमा नियम २८ को उपनियम (२) बमोजिम सदस्यहरुबाट बाँकी अवधिका लागि सो पदपूर्ति गरिनेछ ।

३) संचालक समितिले आफ्नो पदावधी समाप्त हुनु अगावै नयाँ संचालक समितिको गठन गरी १५ दिन भित्र आफ्नो कार्यभार बुझबुझारथ गरी जिम्मा लगाई फरफारक लिने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

३१. *निर्वाचन उप-समिति :-*

१) संचालक पदाधिकारी तथा अन्य समितिको निर्वाचन गर्न एक जना संयोजक र दुई जना सदस्य रहेको एक निर्वाचन समितिको गठन निम्न अनुसार हुनेछ-

क) संचालक पदका लागि उम्मेदवार नभएका सम्भव भएसम्म संचालक समितिका एक जना पदाधिकारी वा संस्थाका कुनै सदस्य समितिको संयोजक हुनेछ ।

ख) संस्थाका सदस्यहरु मध्ये संचालक पदका लागि उम्मेदवारी दर्ता नगराएका व्यक्ति मध्येबाट दुई जना समितिको लागि सदस्य छनौट हुनेछ ।

२) सम्बन्धित कार्यक्षेत्रको सहकारी कार्यालयको एक प्रतिनिधिलाई समितिको आमन्त्रित सदस्यको रुपमा आमन्त्रण गर्न सकिनेछ । सहकारी कार्यालयको प्रतिनिधिको उपस्थिति रहेमा निर्वाचन समितिको संयोजकको रुपमा निजले निर्वाचनको कार्य सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

३) समिति तथा लेखा समितिको निर्वाचन सम्बन्धी कार्य निर्देशिका सहकारी विभागबाट निर्धारित गरिए बमोजिम संचालक समितिले तयार गरि साधारण सभाबाट अनुमोदन गरेपछि लागू हुनेछ ।

३२ *शपथ ग्रहण र निर्वाचित सदस्यहरुको विवरण :-*

१) संचालक समिति र लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिहरुको निर्वाचित सदस्यहरुले अनुसूची-५ मा उल्लेख भए बमोजिमको शपथ ग्रहण निर्वाचन समितिको संयोजकले गराउनु पर्नेछ ।

२) संचालक समिति र लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिमा निर्वाचित हुने सदस्यहरुको सम्पूर्ण विवरण र निजहरुको हस्ताक्षर सहितको शपथ ग्रहण गरेको कागजको प्रतिलिपी र नागरिकता प्रमाण-पत्रको प्रतिलिपी सहित १ प्रति फोटो सम्बन्धित सहकारी कार्यालयलाई सात दिन भित्र उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

३३ *संचालकको पदमा बहाल रहन नसक्ने अवस्था :-*

देहायको अवस्थामा कुनै पनि व्यक्ति संचालकको पदमा बहाल रहन सक्नेछैन ।

१) संचालकको पदमा निर्वाचित वा नियुक्ति हुन नसक्ने अवस्था भएमा ।

२) उचितकारण खोली संचालक समितिलाई लिखित जनाउ नदिई लगातार तीन पटक सम्म समितिको बैठकमा अनुपस्थित रहेमा ।

३) साधारण सभाको बहुमतले मनासिब कारण देखाई हटाउने निर्णय गरेमा ।

४) यस विनियमको दफा ३२ मा व्यवस्था गरिएको कुराहरुको उलंघन गर्ने कुनै संचालकलाई समितिले पदबाट हटाउन आवश्यक कार्यवाही गर्नेछ ।

५) अध्यक्ष बाहेक सदस्यहरुले अध्यक्ष समक्ष पदबाट दिएको राजिनामा स्वीकृत भएमा र अध्यक्षको हकमा साधारण सभाले स्वीकृत गरेमा ।

६) निम्न अवस्थामा संचालक पद स्वतः समाप्त हुनेछ-

क) पदावधि समाप्त भएमा ।

ख) मृत्यु भएमा ।

ग) संस्थाको कार्यक्षेत्र बाहिर बसाई सराई भएमा र संस्थाको सदस्यता समाप्त भएमा ।

घ) संस्थाको विघटन भएमा वा संस्थाको दर्ता खारेज भएमा ।

ङ) जानी जानी संस्थाको हित तथा ख्यातीमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने कुनै काम गरेको प्रमाणित भएमा ।

७) यस विनियमको यस दफामा समावेश भएका कुनै कुराले संचालक समितिको बैठकमा भएको निर्णय माथि वैधता सम्बन्धी प्रशन चिन्ह खडा हुनेछैन ।

३४. *समितिको बैठक :-*

संचालक समितिको बैठकको प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१) संचालक समितिको बैठक कम्तीमा एक बर्षमा ६ पटक बस्नेछ । समितिको दुई बैठक बीच ४५ दिन भन्दा बढीको अन्तर हुनुहुदैन । अध्यक्षको निर्देशन अनुसार तोकिएको मिति, स्थान र समयमा समितिको बैठक सचिवले बोलाउनेछ ।

२) अध्यक्ष एवं उपाध्यक्ष उपस्थित नभएको अवस्थामा सदस्यहरुको बहुमतबाट छानिएको जेष्ठ सदस्यले अध्यक्षता गरी छलफलका विषयमाथि निर्णय गर्न सक्नेछ ।

३) संचालक समितिको बैठकमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत मात्र दिनु पर्नेछ ।

४) संचालक समितिको बैठकमा उपस्थित संचालकहरु बीच छलफल भएको विषय र तत्सम्बन्धी भएको निर्णयको विवरण छुट्टै निर्णय किताव (माईन्यूट बुक) मा लेखी अध्यक्षद्वारा प्रमाणित गराई सुरक्षित राख्नु पर्दछ ।

५) संचालक समितिको बैठकमा संचालकहरुको जम्मा संख्याको ५०% प्रतिशत संचालकहरु उपस्थित भएमा बैठक संचालनको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

३२. *संचालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :-*

संचालक समितिका निम्न लिखित काम, कर्तव्य र अधिकार रहनेछन् ।

१) विनियममा व्यवस्था भए बमोजिमको प्रकृया अपनाई साधारण सभा बोलाउने ।

२) संस्थाको दैनिक कार्य संचालन गर्न व्यवस्थापक तथा अन्य कर्मचारीको नियुक्ति गर्ने ।

३) संस्थाको आवश्यकता अनुसार कर्मचारीहरुको नियुक्ति, सेवा शर्त, सरुवा, पदोन्नती, सेवा सुविधा र सजाय, निलम्बन, बर्खास्त सम्वन्धमा कर्मचारी प्रशासन तथा आर्थिक नियम बनाई साधारण सभामा स्वीकृत गराई सम्बन्धित सहकारी अधिकृत समक्ष पेश गरी स्वीकृत गराई लागु गर्ने ।

४) साधारण सभाद्वारा नियुक्त लेखापरीक्षकबाट प्रकृया पुऱ्याई बार्षिक लेखापरीक्षण गराउने र सो को प्रतिवेदन साधारण सभामा पेश गर्ने ।

५) विनियममा भएको व्यवस्था वमोजिम अध्यक्ष बाहेक कुनै संचालक र साधारण सभाको सदस्यले राजिनामा दिएमा स्वीकृत गर्ने ।

६) आम्दानी खर्चको विवरण तयार गरी छलफल तथा स्वीकृतिको लागि साधारण सभामा पेश गर्ने ।

७) सहकारी ऐन, नियम र संस्थाको विनियममा लेखिएका कुराहरु र साधारण सभाद्वारा समय-समयमा गरिएका निर्णयहरुको अधिनमा रही संस्थाको सम्पूर्ण काम, कारोबारको प्रबन्ध, अधिकारहरुको प्रयोग र कर्तव्यको पालना गरी अनुसूची-५ अनुसारको शपथ ग्रहण गराउने ।

८) साधारण सभाको निर्णय अनुसार संस्थाको चल, अचल सम्पत्ति खरिद बिक्री गर्ने वा प्राप्त गर्ने र हस्तान्तरण गर्ने ।

९) बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी साधारण सभाबाट स्वीकृत गराई स्वीकृत कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयन गर्ने ।

१०) उपदफा-३ को स्वीकृत कर्मचारी तथा आर्थिक प्रशासन नियमावलीको अधिनमा रही कर्मचारीहरुको नियुक्ती, सरुवा, बढुवा, खोसुवा, निलम्बन, दण्ड, सजाय र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।

११) बाह्य संस्था मार्फत ऋण लिने सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने ।

१२) संस्थाको कोषको सुरक्षा तथा आर्थिक कारोवार माथि नियन्त्रण गर्ने, सो को व्यवस्था मिलाउने ।

१३) साधारण सभाबाट भएको अन्य निर्णयहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।

१४) संस्थाका कार्यहरु सुचारु रुपले संचालन गर्न विनियमको अधिनमा रही आवश्यकता अनुसार उपसमितिहरु तथा सल्लाहकार समिति गठन गर्ने ।

१५) यस विनियममा उल्लेख भएका उद्देश्य प्राप्तीका लागि साधारण सभाले अख्तियार गरेका आवश्यक सबै कार्य गर्ने ।

२६. *पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार :-*

संचालक समितिका पदाधिकारीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१) ***अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।***

क) संचालक समितिको बैठक बोलाउने र संचालकहरु बीच कामको बाँडफाँड गर्ने ।

ख) सबै साधारण सभा तथा संचालक समितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

ग) संस्थालाई नेतृत्व प्रदान गर्ने र यसका लागि सदैव सक्रिय रहने ।

घ) संस्थाको चल, अचल सम्पत्तिको रेखदेख, संरक्षण गर्ने र नियन्त्रण गर्ने/गराउने ।

ङ) संस्थाको दैनिक कामकाजको प्रत्यक्ष निगरानी राख्ने ।

च) साधारण सभा तथा समितिको बैठकमा कुनै विषयमा मतदान भई मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने ।

छ) संस्थाको कुनै काम कार्यवाहीको सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार जाँचबुझ, निरिक्षण गर्ने/ गराउने ।

ज) संस्थाको काम कारवाहीमा अन्य संस्थाबाट प्रतिनिधित्व गराउने र अन्य संघ/संस्था, निकायमा प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने ।

झ) संचालक तथा कर्मचारीहरुलाई निर्देशन दिने, राजिनामा स्वीकृत गर्ने ।

ञ) साधारण सभा, संचालक समितिले गरेका निर्णयहरुको कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

२) ***उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।***

क) अध्यक्षको काममा सहयोग पुऱ्याउने ।

ख) अध्यक्षले लिखित रुपमा प्रत्यायोजित गरेका वा तोकेका कार्यहरु गर्ने ।

ग) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरु गर्ने ।

३) ***सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।***

क) अध्यक्षको निर्देशन अनुसार साधारण सभाको अधिवेशन तथा समितिको बैठक बोलाउने ।

ख) साधारण सभा तथा समितिद्वारा पारित निर्णयहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

ग) साधारण सभाको अधिवेशन र समितिको बैठकको कार्यसूची तयार गर्ने, सूचना निकाल्ने, बैठकको निर्णय पुस्तिका राख्ने र सदस्यहरुलाई पठाउने ।

घ) साधारण सभाबाट निर्णय गर्नुपर्ने कुनै विवादास्पद निर्णयहरु भए पुनः छलफल एवं निणर्यार्थ पेश गर्ने ।

ङ) साधारण सभा र समितिबाट भएका निर्णयहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

च) अध्यक्षले तोकेको काम गर्ने गराउने ।

४) *सह-सचिवले काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।*

क) सचिवको काममा सहयोग गर्ने ।

ख) सचिव अनुपस्थितिमा सचिवको सम्पूर्ण कार्य गर्ने ।

५) *कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।*

क) आम्दानी खर्चको विवरण राख्ने ।

ख) आर्थिक रुपले संस्थालाई मजबुत बनाउन विभिन्न आर्थिक योजना तर्जुमा गर्ने र आर्थिक नेतृत्व गर्ने ।

ग) संस्थाको सम्पूर्ण चल, अचल सम्पत्ति चुस्तदुरुस्त राख्ने ।

घ) संचालक समितिले तोकेबमोजिमको कार्यहरु गर्ने गराउने ।

६) *सदस्यहरुको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।*

क) संचालक समितिको बैठकमा सक्रिय सहभागीता जनाउने ।

ख) बैठकको निर्णयहरुमा आफ्नो उचित सल्लाह, सुझाव प्रस्तुत गर्ने ।

परिच्छेद-७

लेखा तथा सुपरीवेक्षण समिति तथा अन्य उप-समितिहरू

३३ *लेखा तथा सुपरीवेक्षण समिति :-*

१) एक जना संयोजक समेत तीन जना सदस्यहरु भएको लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिको गठन साधारण सभाद्वारा हुनेछ । निजहरुको पदावधि संचालकहरुको पदावधी सरह हुनेछ ।

२) लेखा तथा सुपरीवेक्षण समितिको बैठक :-

लेखा तथा सुपरीवेक्षण समितिको बैठक कम्तीमा बर्षको चार पटक बस्नेछ । बैठक बोलाउने अधिकार संयोजकलाई हुनेछ । लेखा समितिमा संचालक समितिका सदस्यहरु रहन सक्ने छैनन् ।

३) चार/चार महिनामा आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी सो को प्रतिवेदन संचालक समितिमा पेश गर्ने ।

३८ *लेखा तथा सुपरीवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :-*

लेखा तथा सुपरीवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) संस्थाको लेखा सम्वन्धी हिसाब किताबको जाँच सोही संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाबाट गराउने तर आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा नभउमा भएका कर्मचारी वा सदस्यवाट गर्ने/ गराउने ।

ख) आन्तरिक लेखा परीक्षणमा औल्याइएको त्रुटी वा समस्याहरु र सुझावहरु बारे अध्यक्ष गरी सो को सुधार गर्न समिति मार्फत कार्यवाही चलाउने ।

ग) साधारण सभामा लेखा सम्बन्धी बार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने र सो प्रतिवेदनमा खातापाता, लेखा सम्बन्धी अभिलेख, आर्थिक अनुशासन, हिनामिना, पेश्की, सम्पत्ति र दायित्व आदि बारे उल्लेख गर्ने ।

घ) विशेष साधारण सभा बोलाउनु पर्ने भएमा ठोस कारण समेत खाली संचालक समिति समक्ष पेश गर्ने ।

ङ) लेखा तथा सुपरीवेक्षण समितिले संचालक समितिबाट भए गरेका काम कार्यवाहीहरुको सुपरिवेक्षण गरी संस्था र सदस्यको हितका लागि साधारण सभा समक्ष कुनै विशेष मामिलाको अध्ययन, अनुसन्धान प्रतिवेदन पेश गर्न सक्नेछ ।

३९. *उपसमिति गठन र कार्य विधि :-*

उप समिति गठन र कार्य विधि देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१) संस्थाको कार्य सम्पादनलाई सरल र प्रभावकारी तुल्याउन समितिले संयोजक समेत बढीमा तीन जनासम्म सदस्य भएका अन्य उपसमितिहरु आवश्यकता अनुसार समय समयमा निर्वाचनद्वारा गठन गर्न सक्नेछ । तर महत्वपूर्ण कार्य सम्पादन गर्ने प्रयोजनका लागि स्थायी प्रकृतिको उप-समिति गठन गर्नु परेमा साधारण सभाबाट निर्वाचनद्वारा गर्नु पर्नेछ । त्यस्ता उप-समितिहरुको संयोजक लगायत सदस्यहरु मनोनित गर्दा संचालक समितिको सदस्य, विषय विशेषज्ञ, व्यवहारिक ज्ञान भएा साधारण सदस्यहरु आदिबाट लिन सकिनेछ ।

२) संचालक समितिले थप समिति गठन गर्दा उपसमितिको कार्यविधि र कार्यविधि, कार्यको आवश्यकता र प्रकृति, योग्यता र सुविधा स्पष्ट रुपमा तोकिदिनु पर्नेछ ।

३) खास कामको लागि गठित उप-समितिहरुले निर्धारित समयमा काम सम्पन्न गरी प्रतिवेदन समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । यस्तो उप-समितिहरु कार्य समाप्त भएपछि स्वतः विघटन हुनेछ ।

परिच्छेद-८

कोषको व्यवस्था र उपयोग

४०. *कोषको व्यवस्था :-*

१) संस्थाको एउटै छुट्टै कोषको व्यवस्था गरिनेछ र सो कोषमा देहायका रकमहरु रहनेछन् ।

क) संस्थाले आर्जन गरेका सबै किसिमका आम्दानी ।

ख) नेपाल सरकार वा अन्तराष्ट्रिय दातृ संघ संस्थाबाट ऋण तथा अनुदान प्राप्त रकम ।

ग) विदेशी सरकार वा अन्तराष्ट्रिय दातृ संघ संस्थाबाट ऋण तथा अनुदान प्राप्त रकम ।

घ) संस्थाले शेयर बिक्री गरे बापत प्राप्त रकम र प्रवेश शुल्क र व्यवस्थापन बापत प्राप्त शुल्कहरु ।

ङ) अन्य श्रोतबाट प्राप्त रकम ।

२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको रकम विनियममा व्यवस्था भए बमोजिमको कार्यमा खर्च गरिनेछ ।

३) संस्थाले विदेशी सरकार तथा अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संघ संस्थाबाट ऋण अनुदान रकम प्राप्त गर्नु अघि नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

४) उपदफा (१) बमोजिम संस्थालाई प्राप्त हुने सबै रकम समितिले निर्णय गरेको कुनै पनि बैकहरुमा संस्थाको नाममा आवश्यक खाता खोली जम्मा गरिने छ र सो को जानकारी सम्बन्धित सहकारी कार्यालयलाई अनिवार्यरुपले गराउनु पर्नेछ ।

५) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको खाताको संचालन समितिले तोकेको संचालक र व्यवस्थापकको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

६) संस्थाका सदस्यहरु बीच खुद बचत (मुनाफा) वितरण प्रयोजनको लागि नगद पद्धति (Cash System) मा ब्याज आय लेखा राखी अन्य प्रकोजनका लागि बाँकीको आधार पद्धति (Accrual System) मा कारोवारको लेखा राख्ने व्यवस्था गर्ने र नगदमा प्राप्त भएको ब्याजलाई पाउनु पर्ने ब्याज हिसाबमा खर्च लेखी ब्याज मुल्तबी हिसाब (Interest Suspense A/C) मा जम्मा गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

७) संस्थाले कुनै पनि एक सदस्यलाई संस्थाको प्राथमिक पूँजी (चुक्ता शेयर पूँज, जगेडा कोष) को प्रथम पटकको लागि ५%, दोस्रो पटकको लागि १०% र तेस्रो पटकको लागि २०% मा नबढाई ऋण प्रदान गर्न सक्नेछ । सदस्यले लिएको ऋणको पुरै साँवा ब्याज भुक्तानी नगरेसम्म निजलाई पुन: ऋण लगानी गर्न पाउनेछैन ।

५१. *कोषको सुरक्षा :-*

संस्थाको कोष व्यवस्थापकको जिम्मामा रहनेछ । कोषको रकममध्ये साधारण सभाको निर्णयबाट स्वीकृत भएका हदसम्म संस्थाको नगदको रुपमा राखी सो भन्दा बढी रकम संचालक समितिले तोकेको बैकमा संस्थाको नाममा खाता खोली जम्मा गर्नुपर्नेछ । संस्थाको खाता संचालक समितिका अध्यक्ष वा कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एकको दस्तखत र व्यवस्थापकको अनिवार्य दस्तखत हुने गरी संयुक्त रुपमा संचालन हुनेछ ।

५२. *कोषको उपयोग :-*

कोषको उपयोग निम्न अनुसार गर्न सकिनेछ । विनियममा उल्लेख भए बमोजिम संस्थाको स्वीकृत योजना अनुसार कार्यक्रम वा व्यवसाय संचालन गर्ने ।

१) स्वीकृत योजना अनुसारको कार्य गर्नको लागि आवश्यक स्थिर सम्पत्ति खरिद गर्ने ।

२) कुनै संघ संस्था वा बैंकको शेयर/ऋण पत्र खरिद गर्ने ।

३) सदस्यहरुका लागि तालिम शिक्षा कार्यक्रममा खर्च गर्ने ।

४) कुनै बैंकको बचत वा मुद्दती खातामा जम्मा गर्ने ।

५) सामाजिक तथा सांस्कृतिक काममा खर्च गर्ने ।

५३. *जगेडा कोषको व्यवस्था :-*

संस्थामा एक जगेडा कोषको व्यवस्था गरिनेछ । जगेडा कोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरु जम्मा गरिनेछ ।

क) सहकारी ऐन २०४८ को अधिनमा रही प्रत्येक आर्थिक बर्षमा संस्थाले गरेको कारोवारबाट हिसाब लेखापरीक्षण गरी हुन आउने खुद (बचत) नाफाको कम्तीका २५% रकम ।

ख) संस्थाको कारोवारबाट हुन आउने आय मध्येबाट वा अन्य कुनै प्रकारले यस कोषमा जाने रकम ।

ग) वित्तिय वा अन्य निकायबाट प्राप्त हुने पूँजीगत अनुदानको रकम ।

घ) राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्थाबाट प्राप्त हुने शर्त रहित आर्थिक अनुदान सहयोग ।

ङ) संस्थावाट प्रदान गरिएको ऋणलाई कम्तिमा प्रत्येक बर्ष तपसिल बमोजिम ३ (तीन) वर्गमा विभाजन गरी सो बमोजिम ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

क्र.सं.	ऋणको वर्गीकरण	भाखा नाघेको अवधि	ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था
१	असल ऋण	भाखा ननाघेको	१%
२	शंकास्पद ऋण	१ बर्षसम्म भाखा नाघेको	३५%
३	खराब ऋण	१ बर्ष भन्दा बढी भाखा नाघेको	१००%

५४. *बचत (मुनाफा) वितरण :-*

१) प्रत्येक आर्थिक बर्षमा संस्थाले गरेको कारोवारबाट हिसाब लेखापरीक्षण गरी हुन आउने खुद (बचत) नाफाको कम्तीमा २५% रकम जगेडा कोषमा राखिने छ ।

२) यसरी जगेडा कोषमा २५% जगेडा कोषमा छुट्टयाई बाँकी रकमलाई सतप्रतिशत मानी निम्न अनुसारको कोषमा निम्नानुसार प्रतिशत बाडिनेछ :-

क) शेयर लाभांश कोषमा १५%
यस कोषबाट वितरण गरिने रकम चुक्ता शेयरको १५% भन्दा बढी हुनेछैन ।

ख) संरक्षित पूँजी कोषमा ४५% ।

ग) कर्मचारी बोनस कोषमा १५% ।
यसरी वितरण गरिने बोनस कर्मचारीको २ महिनाको तलब भन्दा बढी हुनेछैन ।

घ) सहकारी शिक्षा कोषमा २०% ।

ङ) सहकारी विकास कोषमा ५% ।

च) डुबन्त ऋण कोषमा ५% ।

छ) घाटापूर्ति कोषमा ५% ।

३) उपदफा (१) बमोजिम विभिन्न कोषमा छुट्टयाइएको रकम वितरण गरी बाँकी रहेको रकम जगेडा कोषमा जम्मा गरिनेछ ।

५५. *खाता हेर्न पाउने :-*

संस्थाको खाताहरु सदस्यले हेर्न चाहेमा जुनसुकै बखत उपलब्ध हुन सक्नेछ । तर व्यक्तिगत बचत खाता सम्वन्धित व्यक्तिले मात्र हेर्न सक्नेछ ।

५६. *बार्षिक हिसाब जाँच :-*

संस्थाको लेखापरीक्षण देहाय बमोजिम प्रकृया पुऱ्याई लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्नुपर्ने र हिसाब जाँच गराउनु पर्नेछ ।

१) संस्थाको प्रत्येक बर्षको हिसाब जाँच सो आर्थिक बर्ष समाप्त भएको ३ महिना भित्र साधारण सभाले रजिष्ट्रार वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले सूचीकृत गरेको दर्तावाला लेखापरीक्षक मध्येबाट नियुक्तिको स्वीकृत लिई जाँच गराउनु पर्नेछ ।

२) लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्दा एउटै व्यक्ति वा कम्पनीलाई लगातार ३ पटक भन्दा बढी नियुक्ति गरिने छैन ।

३) लेखापरीक्षकबाट हिसाब जाँच गराई सकेपछि सहकारी नियमावली २०४९ बमोजिम तोकिएको ढाँचामा सम्पूर्ण कुराहरु खोली एक प्रतिवेदन प्राप्त गरिनेछ ।

४) स्वीकृत हिसाब जाँचको प्रतिवेदन अनुमोदनको लागि साधारण सभामा पेश गरिनेछ । साधारण सभाले अनुमोदन नगरेमा अर्को लेखापरीक्षक नियुक्ति गरी जाँचबुझ वा पुन: हिसाब जाँच गराईने छ ।

परिच्छेद-९

व्यवस्थापन

८७. *व्यवस्थापन :-*

१) संस्थाको व्यवस्थापनलाई स्वस्थ एवं प्रभावकारी रुपमा अघि बढाउनका लागि व्यवस्थापकको नियुक्ति एवं अन्य कर्मचारीहरुको योग्यता, छनौट, नियुक्ति, तलब निर्धारण र अन्य सुविधाहरु सरुवा, बढुवा, पुरस्कार तथा दण्ड सम्बन्धी व्यवस्था कर्मचारी प्रशासनिक नियमावली संचालक समितिद्वारा तर्जुमा गरी साधारण सभाबाट पारित गराई लागू गरिनेछ ।

२) संचालक समितिले स्वीकृत कर्मचारी प्रशासन नियमावलीको अधिनमा रही आवश्यकता अनुसार पदपूर्ति उप-समितिको माध्यमबाट व्यवस्थापक अन्य कर्मचारीहरु र सल्लाहकारहरुको नियुक्ति गर्नेछ ।

८८. *व्यवस्थापकको नियुक्ति, काम, कर्तव्य तथा अधिकार :-*

संस्थाको दैनिक प्रशासन कार्यलाई व्यवस्थित, स्वस्थ एवं प्रभावकारी रुपमा अघि बढाउनका लागि संचालक समितिले एक जना व्यवस्थापकको नियुक्ति गर्नेछ । व्यवस्थापकको अधिकार तथा अन्य सुविधा र सेवाका शर्तहरु कर्मचारी प्रशासनिक नियमावलीमा व्यवस्था भए अनुसार हुनेछ ।

क) अध्यक्षको सामान्य नियन्त्रणमा रही संस्थामा कार्यक्रम तथा व्यवसाय संचालन गर्ने ।

ख) संस्थाको सदस्यता आवेदन फारामहरु संकलन एवं विवरण तयार गरी समितिमा प्रस्तुत गर्ने र आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने ।

ग) साधारण सभा समितिका सबै बैठकहरुमा भाग लिने र निर्णय लिने कामका लागि सदस्यहरुलाई आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने, निर्णय कार्यान्वयन गर्ने/गराउने ।

घ) संस्थाको उद्देश्य प्राप्तीको लागि आवश्यक बार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी संचालक समिति समक्ष पेश गर्ने । स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रमहरु तथा संचालक समिति, साधारण सभाबाट अनुमोदित कार्यक्रम तथा अन्य निर्णयहरु कार्यान्वयन गर्ने/गराउने ।

ङ) संस्थाको आर्थिक कारोवार तथा बैंक खाता संचालन गर्ने तथा आर्थिक कारोवार सम्बन्धी आवश्यक पर्ने बील भरपाई तथा कागजातहरुमा सही गर्ने ।

च) संस्थाका सदस्यहरुलाई शैक्षिक एवं तालिम कार्यक्रमहरुको योजना बनाई शिक्षा उप-समिति मार्फत संचालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

छ) संस्थाका सबै कर्मचारीहरुका काम कार्यवाहीहरु सूचारु रुपमा संचालन गराउने र कर्मचारी बीच समन्वय गर्ने ।

ञ) संस्थाको कर्मचारी प्रशासन नियमावली अनुसार कर्मचारीहरुको कार्य विभाजन र कर्तव्यको निर्धारण तथा कर्मचारीहरुको नियन्त्रण गर्ने तथा स्वीकृत कर्मचारी प्रशासन नियम तथा दिग्दर्शनको अधिनमा रही नियुक्ती, सरुवा, बढुवा, सजाँय, निलम्बन, पुरस्कार आदि सम्वन्धी निर्णयनको लागि सिफारिस गर्ने ।

झ) संचालक समितिको निर्णयानुसार वा समितिले तोकिदिएको विषयहरुमा संस्थाको तर्फबाट सम्झौता पत्र तथा कागजातहरुमा सही गर्ने ।

ञ) स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने र बजेटको परिधि भित्र रही खर्च गर्ने ।

ट) साधारण सभा संचालक समिति तथा अन्य उप-समितिहरुको सदस्य सचिवको कार्य गर्ने ।

ठ) संस्थाको हर हिसाबको लेखा ठीक र दुरुस्त तरिकाले राख्ने, राख्न लगाउने र आर्थिक विवरण प्रमाणित गर्ने ।

ड) संस्थाको विरुद्ध अदालत वा अन्य निकायमा परेको उजुरी, नालिस वा हकदावीको सम्बन्धमा संस्थाको तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्ने वा मिलापत्र गर्ने तथा संस्थाको तर्फबाट कसैको विरुद्ध यस्तो हकदावी सम्बन्धमा उजुर गर्ने, मिलापत्र गर्ने ।

ढ) संस्थाको तर्फबाट नगद कागजात वा सेक्यूरिटीहरु प्राप्त गर्ने तथा तिनको उचित सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने साथै आवश्यकता परेको खण्डमा अनुभवी अन्य कुनै संगठन वा परामर्शदातासँग प्राविधिक वा प्रबन्धकिय सरसल्लाह लिन सकिन्छ ।

४९ (क) *व्यवस्थापकलाई हटाउन सकिने :-*

१) देहायको अवस्थामा संचालक समितिले व्यवस्थापकलाई हटाउन सक्नेछ :-

(क) संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेमा ।

(ख) संचालक समितिको, अन्य समिति वा उपसमितिले संस्थाको विनियम तथा निर्देशिकाको परिधि भित्र रहेर गरेको निर्णय कार्यान्वयन गर्न अटेर गरेमा ।

(ग) काबु बाहिरको परिस्थिति बाहेक संचालकको लिखित अनुमति नलिई लगातार ७ दिनसम्म कार्यालयमा अनुपस्थित भएमा ।

(घ) संस्थाको हित विपरित हुने वा संस्थाको बदनामी हुने कार्य गरेमा ।

(ङ) व्यवस्थापकलाई हटाउनुभन्दा अघि निजलाई सफाईको मौका दिइनेछ ।

५०. *संस्थाले राख्नुपर्ने वही खाता एवं दर्ता किताब :-*

संस्थाको काम कार्यवाही संचालन गर्न देहाय बमोजिमका वही खाता र किताबहरु राखिनेछन् ।

क) दफा १७ बमोजिमको सदस्य दर्ता किताब ।

ख) प्रारम्भिक साधारण सभा, विशेष साधारण सभा, बार्षिक साधारण सभा, संचालक समिति, लेखा समिति र उपसमितिहरुको छुट्टाछुट्टै कार्यवाही पुस्तिकाहरु ।

ग) नगद वहीखाता ।

घ) संस्थाले अरु कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँग कुनै कारोवार गरेका भए सो कारोवार देखाउने दर्ता किताब ।

ङ) शेयर दर्ता किताब ।

च) ऋण लेनदेन गरेको दर्ता किताब ।

छ) बेरुजु एवं संपरीक्षण किताब ।
ज) व्यक्तिगत खाता ।
झ) सदस्यहरुको व्यक्तिगत बचत खाता ।
ञ) जिन्सी दर्ता किताब ।
ट) सदस्यहरुको कारोवारको व्यक्तिगत खाता ।
ठ) आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्व देखिने सहकारी लेखाप्रणालीका खाताहरु ।
ड) समय समयमा रजिष्ट्रारले तोकिदिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरु ।

परिच्छेद–१०

विविध

५०. *आर्थिक बर्ष :-*

१) संस्थाको आर्थिक बर्ष श्रावण १ गते देखि शुरु भई आगामी बर्षको असार मसान्तमा समाप्त हुनेछ ।

२) समितिले संस्थाको आर्थिक विवरण प्रमाणित गरी आर्थिक बर्ष समाप्त भएको मितिले ६ महिना भित्र साधारण सभामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

५१. *समितिका सदस्य अवैतनिक हुने :-*

संचालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षक समितिका पदाधिकारीहरु लगायत सदस्यहरु अवैतनिक हुनेछन् ।

५२. *एकिकरण विभाजन र विगठन :-*

संस्थाका कूल सदस्यको २ तिहाई बहुमतबाट संस्था एकिकरण वा विभाजन वा विगठन गर्ने निर्णय गरेमा एकिकरण वा विभाजन वा विगठन गर्न सकिनेछ । यसरी संस्था एकीकरण, विभाजन र विगठन गर्न गरिएको निर्णय सहितको निवेदन प्राप्त भए पछि रजिष्ट्रार वा निजको अधिकार प्राप्त अधिकारीले संस्थाको एकिकरण, विभाजन वा दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ ।

५३. *मध्यस्थता :-*

१) संस्थाको लेनदेन तथा कारोवारको सम्बन्धमा देहाय बमोजिमका पक्षहरुका बीच विवाद उठी सो विवाद समिति तथा साधारण सभाबाट समाधान हुन नसकेमा सो को समाधानका लागि रजिष्ट्रारलाई मध्यस्थताको लागि अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

क) संस्था र जिल्ला सहकारी संघ वा विषयगत संघ वा केन्द्रीय संघ वा राष्ट्रिय सहकारी संघका बीच ।

ख) संस्था र आफ्ना कर्मचारीहरुका बीच ।

ग) संस्था र संचालक समिति सदस्य बीच ।

घ) संचालक समिति वा सदस्यहरु बीच ।

२) उपदफा (१) बमोजिम रजिष्ट्रारलाई संस्था, संचालक समिति, संचालक सदस्य वा सम्बन्धित कर्मचारीले विवाद समाधानका लागि अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

३) उपदफा (१) बमोजिम रजिष्ट्रारलाई समाधानका लागि सुम्पिएको विवादको निरुपण गर्न दुई पक्ष मध्ये प्रत्येक पक्षले एक एक जना र रजिष्ट्रारले एक जना गरी जम्मा ३ जना मध्यस्थकर्ता मनोनित गर्नु पर्नेछ ।

४) रजिष्ट्रारबाट मनोनित मध्यस्थकर्ताले अध्यक्षता गर्नेछ । मध्यस्थकर्ताहरुको विवाद सम्बन्धी निर्णय बहुमतबाट हुनेछ ।

५) रजिष्ट्रारद्वारा मनोनित मध्यस्थकर्तालाई प्रत्येक पक्षका मध्यस्थकर्तालाई धर्म भकाउने, लिखित कागजपत्र, बहिखाता आदि जुनसुकै प्रमाणको कागज र साक्षी झिकाउने, खर्च भराउने, प्रमाण बुझ्ने आदि गर्ने अधिकार हुनेछ ।

६) मध्यस्थकर्ताको निर्णय फैसला प्रत्येक पक्षलाई एक प्रति सम्बन्धित मिसिल कागजातको साथ रजिष्ट्रार समक्ष पठाउनु पर्नेछ ।

५४. *अविश्वासको प्रस्ताव राख्न सकिने :-*

१) साधारण सभामा उपस्थित सदस्य संख्याको कम्तिमा १०% सदस्यहरुले लिखित रुपमा समिति वा कुनै संचालक वा लेखा तथा सुपरिवेक्षण समितिको पदाधिकारी प्रति विश्वास छैन भन्ने स्पष्टीकरण सहित निवेदन दिएमा अविश्वासको प्रस्ताव ल्याइएको मानिने छ ।

२) जुन संचालक सदस्य प्रति अविश्वासको प्रस्ताव ल्याइएको हो सो व्यक्तिले साधारण सभामा आफ्नो स्पष्टिकरण र सफाई पेश गर्न पाउनेछ तर उक्त विषयको विपक्षमा हुने निर्वाचनमा भने मतदात गर्न पाउने छैन ।

३) उपस्थित सदस्य संख्याको बहुमतबाट अविश्वासको प्रस्ताव पारित भएमा त्यस्ता पदाधिकारी तथा सदस्य आफू पदबाट स्वत: हटेको मानिनेछ ।

४) विनियम ५४ को उपदफा (३) बमोजिम समितिको विगठन भएमा वा कुनै संचालक पदबाट हटेमा साधारण सभाले नयाँ समिति वा संचालकको निर्वाचन सम्बन्धी व्यवस्था अविलम्ब मिलाउनु पर्नेछ ।

५५. *विनियम संशोधन :-*

१) विनियममा लेखिएका कुनै कुरामा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कूल सदस्य मध्येहरु कम्तिमा ५१% उपस्थित भई उपस्थित सदस्यहरुको कम्तीमा दुई तिहाई बहुमतबाट विनियम संशोधनको प्रस्तावलाई साधारण सभाले पारित गरी संस्थाले आफ्नो विनियम संशोधन गर्न सक्नेछ ।

२) साधारण सभाबाट संशोधन भएको विनियम सहकारी ऐन २०४८ को दफा १२ को उपदफा (५) स्वीकृतिको लागि रजिष्ट्रार समक्ष पेश गरिने छ । संशोधित विनियम रजिष्ट्रारले लिखित स्वीकृती दिए पछि मात्र लागू हुनेछ ।

५६. *व्याख्या गर्ने अधिकार :-*

यस विनियमको व्याख्या गर्ने अधिकार साधारण सभालाई हुनेछ । यसरी व्याख्या गर्दा सहकारी ऐन, नियम, सहकारी मूल्य मान्यता र सिद्धान्त र प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रही गर्नु पर्नेछ । साधारण सभाबाट सुल्झिन नसकेमा सहकारी ऐन, नियम र प्रचलित मापदण्ड अनुसार हुनेछ ।

५७. *नियमावली तथा नीतिहरु बनाउन सक्ने :-*

संस्थाको काम कारवाही सुचारु रुपले संचालन गर्न संस्थाले कर्मचारी प्रशासन नियमावली, आर्थिक प्रशासन नियमावली अनिवार्य रुपले तर्जुमा गरी कार्य संचालन गर्नु पर्नेछ । साथै संस्थाले आवश्यकता अनुसार नीतिहरु बनाई साधारण सभाबाट अनुमोदन गराई लागू गर्नेछ ।

५८. *स्वीकृती लिनुपर्ने :-*

१) यस विनियमको उद्देश्य प्राप्तीको लागि संस्थाले कुनै कम गर्दा अन्य निकायको प्रचलित ऐन कानून र निकायको स्वीकृति लिनुपर्ने भएमा पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र काम गरिनेछ ।

२) यस विनियममा उल्लेखित उद्देश्य बाहेक अन्य कार्य गर्नु परेमा विनियम संशोधन गरी रजिष्ट्रारबाट स्वीकृति प्राप्त भए पछि मात्र संचालन गरिनेछ ।

५९. *अमान्य हुने :-*

१) यस विनियममा उल्लेखित कुनै व्यवस्था सहकारी ऐन नियम र सिद्धान्तसँग बाभिन गएमा बाभिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ एवं यस विनियममा उल्लेख नभएका कुराहरुको बारेमा सहकारी ऐन नियम र सिद्धान्त बमोजिमको व्यवस्था अनुसार संस्थाको काम कारवाही संचालन गरिनेछ ।

२) यस सहकारी संस्थाको कारोवार शेयर सदस्य भित्र मात्र सिमित गरी कारोवार संचालन गरिनेछ ।

३) चुक्ता शेयर पूँजीको १० गुणा भन्दा बढी बचत संकलन गरिने छैन ।

४) सहकारी संस्थाको साइन बोर्डमा "सहकारी ऐन २०४८ बमोजिम स्थापित" भनी लेखिनेछ र सबै सदस्यले देख्ने गरी राखिनेछ ।

५) सहकारी सिद्धान्त, मूल्य मान्यता र सहकारी ऐन नियम विपरित हुने गरी संस्थाको आवश्यक रुपमा खर्च बढ्ने गरी विज्ञापन तथा कार्यालयको तडक भडक देखाइने छैन ।

६) संस्थाको आम्दानीको तुलनामा धान्न सक्ने गरी मात्र कर्मचारी राखिनेछ ।

७) संस्थाको आम्दानी मात्र खर्च गर्ने गरी अनावश्यक रुपमा बैठक भत्ता तथा विनियममा व्यवस्था नभएका खर्चहरु गरिनेछैन ।

८) सदस्यहरुबाट संकलन गरिएको बचत रकम संस्थाको बचत तथा ऋण लगानी नीतिको अधिनमा रही व्यवसाय बृद्धिको लागि सुरक्षित किसिमबाट मात्र लगानी गरिनेछ ।

९) ऋण लगानी गर्दा एकै पटक संचालक समितिका पदाधिकारीहरु सबैलाई लगानी नगरी एक पटकमा एक तिहाईलाई मात्र गरिनेछ ।

१०) ऋण लगानीको सिमा निर्धारण गरिनेछ र एकै व्यक्तिलाई विभिन्न व्यक्तिको नामबाट ऋण सेवा उपभोग गर्न दिईने छैन ।

११) बचत परिचालन गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको मापदण्ड तथा नीतिहरुको समेत पालना गरिनेछ ।

१२) संस्था संचालन गर्दा सेवाको लेनदेन गर्ने तथा संस्थाको उद्देश्यसँग मेल खाने संस्थाको सदस्य हुन इच्छुक व्यक्तिलाई संस्थाको क्षमताले धान्न सक्ने अवस्थासम्म शेयर सदस्यता सहकारी सिद्धान्त अनुसार सदा खुल्ला राखिनेछ ।

६०. *विविध :-*

१) संस्थाका सदस्यहरु बीच संस्थापक सदस्य, शेयर सदस्य, साधारण सदस्यहरुको रुपमा वर्गीकरण गरी विभेद गर्न पाइने छैन ।

२) संस्थाले बचत निक्षेपमा प्रदान गर्ने व्यादर र ऋण लगानीमा लिने व्याजको निर्धाराण प्रचलित बजारदरको आधारमा गर्नुपर्नेछ । संस्थाले बजारमा प्रचलित व्याजदर भन्दा अस्वभाविक रुपले बढि व्याजमा बचत संकलन तथा ऋण लगानी गर्न पाउने छैन तथा लगानीको व्याजदर र बचतमा लिइने व्याजदरको अन्तर ६% भन्दा बढी गर्न पाउने छैन ।

३) संस्थाले प्राकृतिक व्यक्तिसँग मात्र बचत तथा ऋणको कारोवार गर्न पाउने छ ।

४) संस्थाले निर्धारण गरेको व्याजदरको विवरण चौमासक रुपमा सहकारी कार्यालयमा पेश गर्नुपर्ने साथै संस्थाले परिवर्तन गरेको ब्याजदर जानकारीका लागि संस्थाको कार्यालयमा प्रकाशित गरी सो को विवरण परिवर्तन गरिएको ७ दिनभित्र सहकारी कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

५) संस्थाले जायजेथा धितो राखी लगानी गर्दा ऋण लिने सदस्यको आफ्नै जेथाधितो नराखी अर्काको जेथाको आधारमा मात्र ऋण लगानी गर्न पाउने छैन ।

६) संस्थाले माथि उल्लेख भए बमोजिमको ऋणको वर्गीकरण र ऋण नोक्सानी कोषको व्यवस्था गरी प्रत्येक बर्ष श्रावण महिनाभित्र सहकारी कार्यालयमा विवरण पेश गर्नुपर्नेछ ।

७) संस्था दर्ता हुँदाका बखत रहेका सदस्य बाहेक अन्य व्यक्तिको हकमा सदस्यको रुपमा कम्तिमा तीन महिनासम्म संस्थामा नियमित बचत गरिसकेपछि मात्र ऋण लगानी गरिनेछ ।

८) बचत तथा ऋण सम्बन्धी कारोबार गर्ने प्रत्येक संस्थाले कूल बचत रकमको कम्तिमा १०% तरलताको रुपमा अनिवार्य राख्नुपर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि नगद मौज्दात, बैंक मौज्दात, मुद्दती निक्षेप र सरकारी ऋण पत्रमा गरेको लगानीलाई समेत तरलता मानिनेछ ।

९) संस्था सहकारी मूल्य, मान्यताहरुमा आधारित संहिता तयार गरी पदाधिकारी, सदस्यहरुलाई सो को कडाईका साथ पालना गराउनेछ ।

१०) यस विनियममा व्यवस्था नभएका कुराहरुको हकमा सहकारी मूल्य, सिद्धान्त, ऐन, नियम, विनियम र अन्य प्रचलित कानून विपरित नहुने गरी तत्काल कायम रहेका संस्थाका कूल सदस्यहरु मध्ये कम्तिमा ५०% भन्दा बढी उपस्थित भएको साधारण सभाको बहुमतको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

११) सहकारी संस्थाको कार्यालयमा सबैले देख्ने गरी निम्न कुराहरु खुलेको विवरण राख्न लगाउनु पर्नेछ ।

- संस्थाको भौगोलिक कार्यक्षेत्र
- संस्थाको उद्देश्य र कार्यहरु
- संस्थाको सदस्य संख्या (महिला/पुरुष)
- शेयर पूँजी
- महिनाको अन्तको बचत निक्षेप रकम
- बचत संकलन तथा ऋण प्रवाह गर्ने प्रकृया
- ब्याजदर सम्वन्धी विवरण
- संचालक तथा लेखा समितिका सदस्यहरुको नाम र ठेगाना
- अन्य आवश्यक कुराहरु ।

यस विनियममा उल्लेखित बुँदाहरु सहकारी ऐन नियमसँग बाझिएको हदसम्म स्वत : अमान्य हुनेछ । साथै प्रचलित ऐन कानुनसँग बाझिन गएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः आमान्य हुनेछ ।

(६१) खारेजी र बचाऊ

(१) यो पुन लेखित विनियम लागु भएपछि संस्थाको विनियम २०५९ स्वंतः खारेज हुनेछ ।

(२) उक्त विनियम अनुसार भए गरिएको कार्यहरु यसै विनियम अनुसार भए गरेको मानिनेछ ।

(३) यस भन्दा अघिको विनियम २०५९ अनुसार भए गरेका कामहरु विनियम पुनलेखन भएको कारणले अमान्य वा बदर नभई यसै विनियम अनुसार भए गरेको मानिनेछ ।

पेश गर्नेको	स्वीकृत गर्ने पदाधिकारी
नाम :-	नाम :-
पद :-	पद :-
दस्तखत :-	दस्तखत :-
मिति :-	मिति

सहकारी अधिकृत

दर्ता गर्ने कार्यालयको छाप :-

मिति :-

विनियमको व्यवस्था	गर्न चाहेको व्यवस्था	गर्नु पर्ने कारण र औचित्य
कार्यक्षेत्र ईलाम जिल्लाको ईलाम नगर क्षेत्र भित्र सिमित रहनेछ । (विनियमको दफा ३)	हाल रहेको कार्य क्षेत्रमा बरबोटे गा. बि.स. थप गरि संस्थाको काईक्षेत्र ईलाम नगर पलिका र बरबोटे गा.बि.स.का सबै वडाहरु बनाउने	१) नगर पालिकासुंग सिमा जोडिएको र भौगोलिक हिसावले नजिक रहेको । २)बरबोटे गा.बि.स. का बासिन्दाहरु लाइ संस्थासंग कारोबार गर्न पायक पर्ने हुदा उनीहरुले सदस्य बन्नको लागि निवेदन समेत दिएको । ३ बरबोटे गा.बि.स. का शेयर सदस्यहरुलेहरु उत्पादन गरेको कृषि जन सामानहरु संस्थाले संकलन गरि नगरपालिकाका सदस्यहरुमा बिक्री बितरण गर्दा दुबै स्थानका स्दस्यलाई लाभ हुने । ४) गाँउ नगर सह सम्वन्धलाई सहयोग पुग्ने ।

२०७१ ६ २८
२०७१।६।२८

सहकारी. अधिकृत

विनियमको दफा ५५ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि मिति २०७२।६।२३ गतेको साधारण सभाबाट मौजुदा विनियममा संशोधन गरिएको छ, डिभिजन सहकारी कार्यालय इलामबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त लागु हुनेछ र यो विनियमको नाम जागृति बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि. इलामको विनियम दोस्रो संशोधन २०७२ हुनेछ ।

सि.नं.	विनियमको व्यवस्था	गर्न चाहेको व्यवस्था	गर्नु पर्ने कारण र औचित्य
१	व्यवस्था नभएको (दफा १९)	संस्थाको चुक्ता शेयर एक लाख थान जारी गर्ने	शेयरको अधिकतम सिमा निर्धारण गर्नको लागि
२	अध्यक्ष र उपाध्यक्ष दुवै अनुपस्थित भएमा साधारण सभाको अध्यक्षता समितिका सदस्यमध्येबाट छानिएका जेष्ठ सदस्यले गर्ने (दफा २५.४)	अध्यक्ष र उपाध्यक्ष दुवै अनुपस्थित भएमा साधारण सभाको अध्यक्षता संचालक समितिका सदस्यमध्ये जेष्ठ सदस्यले गर्ने ।	अस्पस्ट व्यवस्था भएकोले विवाद रहित बनाउनु पर्ने भएकाले ।
३	संस्थाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष,सचिव,कोषाध्यक्ष,र बाँकी सदस्यहरु सहित ९ जना साधारण सभाबाट छानिनेछन् ।(दफा २८.१)	संस्थाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष,सचिव,सह सचिव, कोषाध्यक्ष,र बाँकी सदस्यहरु सहित ९ जना साधारण सभाबाट छानिनेछन् ।	सचिवलाई सहयोग गर्न सह सचिवको आवश्यक पर्ने भएकाले ।
४	यसरी जगेडा कोषमा २५ प्रतिशत छुट्याई बाँकी रकमलाई शत प्रतिशत मानी निम्न अनुसार कोषमा निम्नानुसार प्रतिशत बाँडिने छ : (दफा ४४.२)	जगेडा कोष २५% यथावत कायम राखि अन्य को घटबढ शतप्रतिशत मानि तपशील बमोजिमको कोषमा रहने छ	शेयर लाभांश वितरण गर्ने साधारण सभाले स्वीकृत दिएकाले
	क. शेयर लाभांश कोषमा १५ प्रतिशत	क. शेयर लाभांश कोषमा ६० प्रतिशत (शेयर रकमको १५ प्रतिशत भन्दा बढी लाभांश वितरण गरिने छैन)	शेयर लगानीमा आकर्षण तथा उचित प्रतिफल वितरण गर्न
	ख. संरक्षित पूजी कोषमा ४५ "	ख. संरक्षित पूजी कोषमा १० "	शेयर लाभांश कोषमा बृद्धि भएकाले ~~क्रमशः~~ घटाईएको
	ग.कर्मचारी बोनस कोषमा १५ "	ग.कर्मचारी बोनस कोषमा १० "	शेयर लाभांश कोषमा बृद्धि भएकाले ~~क्रमशः~~ घटाईएका
	घ. सहकरी शिक्षा कोषमा २० "	घ. सहकरी शिक्षा कोषमा १० "	शेयर लाभांश कोषमा बृद्धि भएकाले ~~क्रमशः~~ घट्टाईएका
	ङ. सहकारी विकास कोषमा ५ "	ङ. सहकारी विकास कोषमा ५ "	
	च. डुबन्त ऋण कोषमा ५ "	च. डुबन्त ऋण कोषमा ० "	ऋण जोखिम कोषको बेग्लै व्यवस्था गरिने भएकाले यो कोष हटाईएको ।
	छ. घाटापूर्ति कोषमा ५ "	छ. घाटापूर्ति कोषमा ५ "	यथावत राखिएको

Kanala Bhusal

Kamala Rijal

५	संस्थाको खाताहरु सदस्यले हेर्न चाहेमा जुनसुकै बखत उपलब्ध हुन सक्नेछ । तर व्यक्तिगत बचत खाता सम्बन्धित व्यक्तिले मात्र हेर्न सक्नेछन् । (दफा ४५)	संस्थाको खाताहरु सदस्यले हेर्न चाहेमा जुनसुकै बखत उपलब्ध हुन सक्नेछ । तर व्यक्तिगत बचत र ऋण खाता सम्बन्धित व्यक्तिले मात्र हेर्न सक्नेछन् ।	व्यक्तिगत कारोबार गोप्य राख्नु पर्ने भएकाले
६	अध्यक्षको सामान्य नियन्त्रणमा रही संस्थामा कार्यक्रम तथा व्यवसाय संचालन गर्ने । (दफा ४५)	संचालक समितिको नियन्त्रणमा रही संस्थामा कार्यक्रम तथा व्यवसाय संचालन गर्ने ।	संस्थागत सुशासन कायम गर्ने ।
७	ऋण लगानी गर्दाएकै पटक संचालक समितिका पदाधिकारीहरु सबैलाई लगानी नगरी एक पटकमा एक तिहाईलाई मात्र गरिने छ । (दफा ५९.९)	ऋण लगानी गर्दाएकै पटक संचालक समितिका पदाधिकारीहरु सबैलाई लगानी नगरी एक पटकमा ४९ प्रतिशतलाई मात्र गरिने छ ।	संचालक समितिका पदाधिकारीहरुले ऋण लिई व्यवसाय संचालन गर्दा नियमित ब्याज तथा किस्ता असुली हुने तथा व्यवसायिक हुन अरुलाई पनि प्रेरणा मिल्ने भएकोले ।
८	संस्थाले प्राकृतिक व्यक्तिसँग मात्र बचत तथा ऋणको कारोबार गर्न पाउने छ । (दफा ६०.३)	प्राकृतिक व्यक्तिका साथै सहकारी ऐन, नियमावलि र मापदण्डले स्वीकृति दिएको व्यक्ति तथा निकाय सँग मात्र बचत तथा ऋणको कारोबार गर्न पाउने छ ।	सहकारी ऐन, नियमावलि र मापदण्डले स्वीकृति दिएको व्यवस्था अनुसार कारोबार संचालन गर्ने ।
९.	संस्थाले जायजेथा धितो राखि लगानी गर्दा ऋण लिने सदस्यको आफ्नै जेथा धितो नराखी अर्काको जेथाको आधारमा मात्र ऋण लगानी गर्न पाउने छैन । (दफा ६०.५)	संस्थाले जायजेथा धितो राखि लगानी गर्दा ऋण लिने सदस्यको आफ्नो वा एका घरको अन्य अंशियारको जेथा धितो राखी ऋण लगानी गर्न सक्नेछ ।	संयुक्त परिवारको कारणले सबै व्यक्तिको नाममा जग्गा जमिन नहुने भएकाले सदस्यले ऋण प्राप्त गर्न कठिनाई हुने भएकाले ।

Kamala Rijal

सहकारी अधिकृत

विनियमको दफा ५५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि संस्थाको मिति २०७५।९।२१ गतेको पन्धौ साधारण सभाबाट मौजुदा विनियममा संशोधन प्रस्ताव पारित गरिएको छ , रजिष्टारबाट स्वीकृत भएपछि यो संशोधित विनियम लागु हुनेछ

क्र.नं.	विनियममा भएको व्यवस्था	संसोधन/थप गर्नुपर्ने	संसोधन/थप गर्नुपर्ने कारण
	यस विनियमको नाम श्री जागृति बहुउदेश्यीय सहकारी संस्था लि. ईलामको पुनर्लेखित विनियम २०६८ रहेको छ । (विनियमको नियम १ को उपनियम १)	यस विनियमको नाम श्री जागृति बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि. ईलामको पुनर्लेखित विनियम २०६८ रहने छ ।	बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने गरि संस्था संचालन गर्ने भएकाले
२	संस्थाको नाम "श्री जागृति बहुउदेश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड" रहने छ । अंग्रेजीमा Jagriti Multipurpose Cooperative Socity LTD हुनेछ । (नियम २ . १)	संस्थाको नाम "श्री जागृति बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि." रहने छ । । अंग्रेजीमा Jagriti Saving and Credit Cooperative Socity LTD हुनेछ ।	बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने गरि संस्था संचालन गर्ने भएकाले उदेश्य अनुसार नाम परिवर्तन गरिएको ।
	संस्थाको कार्यक्षेत्र ईलाम नगर पालिका र बरबोटे गा.बि.स. का सबै वडाहरु रहने छ । (नियम ३ पहिलो संशोधन २०७१)	संस्थाको कार्यक्षेत्र हालको ईलाम नगर पालिका (एक स्थानिय तह) रहने छ ।	नगर पालिकाको सबै वडाहरुमा सेवा विस्तार गर्ने
४	परिभाषा "ऐन" भन्नाले सहकारी ऐन २०४८ र संशोधित २०५७ लाई समेत सम्झनु पर्दछ । नियम ४. क)	"ऐन" भन्नाले सहकारी ऐन २०७४ र ईलाम नगर पालिका, सहकारी व्यवस्थापन ऐन २०७४ लाई समेत सम्झनु पर्दछ ।	सहकारी ऐन २०४८ लाई खारेज गरि सहकारी ऐन २०७४ लागू भैसकेको र ईलाम नगर पालिकाले पनि सहकारी व्यवस्थापन ऐन २०७४ जारी गरिसकेकाले ।
५	संस्थाका उदेश्यहरु – २) परम्परागत निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई आधुनिकी करण एवं व्यवसायिकीकरण गरि उत्पादकत्वमा बृद्धि गरि निर्यातमुखी व्यवसायमा रुपान्तरण गर्ने । ३) कृषि उत्पादन, संकलन, भण्डारण, प्रशोधन तथा बजारीकरण गर्ने । (नियम ८)	दुबै उदेश्यहरु हटाउने	बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने गरि संस्था संचालन गर्ने भएकाले बहुउदेश्यीय सँग सम्बन्धित उदेश्यहरु हटाईएको ।
६	साधारण सभाको गणपुरक संख्या २५% रहने छ गणपुरक संख्या पूरा नभएमा ७ दिनभित्र पुन सभा बोलाउनु पर्ने छ जसको गणपुरक संख्या १५% हुनेछ । (नियम २५. ३)	साधारण सभाको गणपुरक संख्या ५१% रहने छ गणपुरक संख्या पूरा नभएमा ७ दिनभित्र पुन सभा बोलाउनु पर्ने छ जसको गणपुरक संख्या संचालक समितिको बहुमत सहित ३३% हुनेछ ।	सहकारी ऐन २०७४ को दफा ४०. ४ अनुसार संशोधन गरिएको

७	संस्थाका योग्य सदस्य २ वर्षका लागि प्रजातान्त्रिक तरिका अनुसार संचालक पदमा विनियममा व्यवस्था भए अनुसार निर्वाचित हुन सक्नेछन् । (नियम ३०. १)	संस्थाका योग्य सदस्य ४ वर्षका लागि प्रजातान्त्रिक तरिका अनुसार संचालक पदमा विनियममा व्यवस्था भए अनुसार निर्वाचित हुन सक्नेछन् ।	सहकारी ऐन २०७४ को दफा ४१. ७. क अनुसार व्यवस्था गरिएको
८	जगेडा कोषमा २५% छुट्टाई बाँकी रकमलाई सत् प्रतिशत मानी निम्न अनुसारको कोषमा निम्नानुसार प्रतिशत बाडिने छ । (नियम ४४. २ दाश्रो संशोधन २०७२)		
	क) शेयर लाभांश कोष ६० प्रतिशत (शेयर रकमको १५ प्रतिशत भन्दा बढी लाभांश वितरण गरिने छैन)	शेयर लाभांश कोष ५५ प्रतिशत (तर एक बर्षको शेयर लाभांशको रकम शेयर पूँजीको अठार प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन।)	संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष बृद्धि गर्न घटाईएको
	ख) संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष १० प्रतिशत	संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष २५ प्रतिशत	सहकारी ऐन २०७४ को दफा ६९ अनुसार व्यवस्था गरिएको
	ग) कर्मचारी बोनस कोष १० प्रतिशत	कर्मचारी बोनस कोष ५ प्रतिशत	संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष बृद्धि गर्न घटाईएको
	ग) सहकारी शिक्षा कोष १० प्रतिशत	सहकारी शिक्षा कोष ५ प्रतिशत	संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष बृद्धि गर्न घटाईएको
	घ) सहकारी विकास कोष ५ प्रतिशत	सहकारी विकास कोष ३.५ प्रतिशत	सहकारी प्रर्वद्धन कोष र विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गर्न घटाईएको
	ङ.) घाटा पूर्ती कोष ५ प्रतिशत	घाटा पूर्ती कोष ५ प्रतिशत	यथावत राखिएको
	च) सहकारी प्रर्वद्धन कोष विनियममा यो कोषको व्यवस्था नभएकको	सहकारी प्रर्वद्धन कोष ०.५ प्रतिशत	सहकारी ऐन २०७४ को दफा ७० अनुसार व्यवस्था गरिएको
	छ) विपद् व्यवस्थापन कोष विनियममा यो कोषको व्यवस्था नभएकको	विपद् व्यवस्थापन कोष १ प्रतिशत	इलाम नगर पालिका, सहकारी व्यवस्थापन ऐन २०७४ को दफ ५०. २ अनुसार व्यवस्था गरिएको

अनुसूची- १
(नियम (५) को उपनियम (२) सँग सम्बन्धित)

संस्थाको चिन्ह र छाप

गोलाकार घेरा भित्र वरिपरि संस्थाको नाम, ठेगाना र बीचमा स्थापना मिति भएको संस्थाको छाप हुनेछ ।

अनुसूची-२
नियम (१३) को उपनियम (क) सँग सम्बन्धित

सदस्यता आवेदन फाराम

फोटो

श्रीमान् अध्यक्ष ज्यू
.... **सहकारी संस्था लि.**
.... ।

विषय :- शेयर खरिद दरखास्त फाराम पेश गरेको ।

महोदय,

यस सहकारी संस्थाको विनियम अनुसार शेयर खरिदको लागि निम्न बमोजिम रकम यसै निवेदन साथ पेश गरेको छु । सदस्यता सम्बन्धमा गरेको निर्णय बमोजिम तथा संस्थाको वर्तमान तथा पछि बन्ने विनियमहरुको समेत पालना गरी संस्थाको सदस्य हुनको लागि इच्छुक भएकोले सदस्यता प्रदान गरी दिनु हुन अनुरोध गर्दछु ।

शेयर संख्या :	अक्षरमा	प्रति शेयर रु. ...... ले हुने जम्मा रु.	अक्षरमा रुपैया ......
मिति		प्रवेश शुल्क रु.	अक्षरमा रुपैया ....
		कूल जम्मा दाखिला रकम रु.	अक्षरमा रुपैया ....

निवेदकको नाम थर :- ....
स्थायी ठेगाना :- ...., वडा नं. ..... घर नं. .....,
मार्ग ...., टोल .... जिल्ला ....
गाविस/न.पा. ...., पो.व.नं.. .... फोन नं. ....
पति/पत्नीको नाम थर, ठेगाना :- ....
बाबुको नाम थर, ठेगाना :- ....
बाजेको नाम थर, ठेगाना :- ....
इच्छाईएको व्यक्तिको नाम थर, ठेगाना :- ....
....

सदस्यका लागि सिफारिस गर्ने
१)
२)
३)

निवेदकको दस्तखत

अनुसूची-३
(विनियमको दफा २० सँग सम्वन्धित)

श्री .... सहकारी संस्था लि.
.... ।

(सहकारी ऐन २०४८ अनुसार संचालित, शेयरमा सिमित दायित्व भएको)

संस्था दर्ता नं. .... शेयर जारी मिति : ....

सदस्यता परिचय पत्र नं. .... प्रमाण पत्र नं. ....

शेयर कित्ता संख्या ....

शेयर प्रमाण-पत्र

.... जिल्ला .... गाविस/न.पा.वडा नं. .... बस्ने श्री .... को पत्नी/छोरा/छोरी श्री .... ले यस संस्थाको विनियम अनुसार शेयर कम संख्या नं. .... देखि .... नं. सम्मको शेयर थान .... को प्रति शेयर रु. .... का दरले हुन आउने जम्मा रु. .... (अक्षरेपी रुपैया ....) को शेयर भुक्तानी गरी शेयर खरिद गर्नु भएकोले संस्थाको छाप लागेको यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरिएको छ ।

प्रमाण-पत्र पाउनेको सही   व्यवस्थापक   अध्यक्ष

अनुसूची-५
नियम (३२) को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित

शपथ ग्रहण

म .... सहकारी संस्थाको साधारण सभा समक्ष यो प्रतिज्ञा गर्दछु । संचालक/लेखा समितिको .... पदमा साधारण सभाबाट निर्वाचित भएकोमा मेरो सामर्थ्यले भ्याएसम्म संचालक पदाधिकारीको हैसियतबाट सबै काम तथा बैठकहरुमा नियमित रुपले भाग लिनेछु । संस्थाको विकास र सदस्यको हितका लागि कुनै किसिमको लोभ, लालच र मोलाहिजा नगरी पक्षपातरहित ढंगबाट निर्णय गर्नेछु । मलाई ज्ञात हुन आएको सहकारी र संस्थासँग सम्बन्धित कुनै गोप्य कुरा आधिकारीक व्यक्ति बाहेक अन्य कसैलाई म पदमा रहे वा नरहेको जुनसुकै अवस्थामा पनि प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा भन्ने वा संकेत गर्ने छुईन ।

शपथ ग्रहण गराउनेको

सही :

नाम थर :

पद :

मिति :

शपथ ग्रहण गर्नेको

सही :

नाम थर :

पद :

मिति :